

การเกิดระบบทุนนิยมในภาคใต้กับการสูญสลายระบบเศรษฐกิจชุมชน
ระบบเกลอและผีอินุ้ย

ชวลิตี ชูชาติ

เกลอ หมายถึง เพศชาย หรือ หญิงก็ได้ในวัยเดียวกัน ซึ่งมีได้เป็นเครือญาติ และตั้งถิ่นฐานในระบบนิเวศที่แตกต่างกันมารวมกัน เป็นเพื่อนรัก โดยมีพ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายยอมรับเป็น “บุตร” เหมือน “บุตร” ของตนเอง

การผูกเกลอ เกิดจากพ่อแม่ทั้งสองฝ่ายเป็นคนจัดการตั้งแต่วัยเด็ก หรือทั้งคู่สมัครใจ

“เกลอ” ต่างจากเพื่อน เพราะเกลอ “ยิ่งกว่าเพื่อน”

เกลอ เป็นวัฒนธรรมชุมชนที่พบเห็นทั่วไปในภาคใต้ ตั้งแต่ชุมพร ถึงสงขลา หรือบางครั้งชาวไทยพุทธ ก็เป็นเกลอกับไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส

ปัจจุบันกลางพุทธศตวรรษที่ 26 เกลอแทบจะหมดสิ้นแล้ว เกลอ เก่า ๆ อาจยังมีชีวิตอยู่ แต่ก็ไม่ได้ติดต่อซึ่งกันและกัน

ดังนั้น เกลอ จึงเป็นวัฒนธรรมชุมชนที่สูญสลายไปตามกาลเวลา

ทำไม เกลอ จึงสูญสลาย พุทธศตวรรษที่ 26 จึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง ด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้ว จึงได้ศึกษาวัฒนธรรมชุมชน เกี่ยวกับเรื่องเกลอ

เกลอ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนที่ทำให้เกิดเกลอ
2. เพื่อศึกษาสภาพ และบทบาทของเกลอ
3. เพื่อวิเคราะห์ว่า ทำไม เกลอ จึงสูญสลายในต้นพุทธศตวรรษที่ 26

ขอบข่ายของเนื้อหา

1. ขอบข่ายของพื้นที่ เจาะลึก เก็บตัวอย่างเฉพาะในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช แต่ก็โยนไปยังจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้ ที่เกี่ยวข้องกับเกลอ ระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2398 – พ.ศ. 2520 อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรม การสะสมของกาลเวลาจนตกผลึก เป็นสิ่งสำคัญ

วิธีการศึกษา

ศึกษาข้อมูลจากการอ่านเอกสาร การสัมภาษณ์โดยตรง จากตัวผู้ศึกษา การสังเกต และจากประสบการณ์ตรง

โดยที่ผู้ศึกษาเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ร่วมกับบุคคลอื่น ๆ แล้วตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพแบบสามเส้า ต่อจากนั้นก็วิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

จากขอบข่ายของเนื้อหาดังกล่าวแล้ว การค้นพบลักษณะของวัฒนธรรมชุมชนในอดีตที่เพิ่งจางหายไป อาจพัฒนา ปรับเปลี่ยน เพื่อรื้อฟื้น ผลิตซ้ำ วัฒนธรรมชุมชนขึ้นมาใหม่ในการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ภายใต้บริบทของสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศบนพื้นฐานที่เหมาะสมกับชุมชน เพื่อป้องกัน “วัฒนธรรมแบบนำเข้า” อันจะนำไปสู่ชุมชนเปลี่ยนแปลงไปอย่างเลื่อนลอย ชุมชนควรเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของชุมชน โดยการผสมผสานอย่างกลมกลืนกับนวัตกรรม หรือเทคโนโลยีใหม่จากภายนอก เพื่อให้สังคมใหม่ก้าวหน้าไปอย่างมั่นคง ยั่งยืน และเท่าทัน

แนวคิด (Thought) ที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดที่เกี่ยวข้องในการศึกษา ประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม
2. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน หรือวัฒนธรรมชุมชน
3. ภูมิสังคมของนครศรีธรรมราช

วัฒนธรรมหลวงและวัฒนธรรมราษฎร์

นิยามศัพท์ของวัฒนธรรมในทางวิชาการให้ความหมายคล้ายคลึงกัน แต่นิยามศัพท์วัฒนธรรมในทางการเมืองอาจแตกต่างกัน จากนิยามศัพท์ทางวิชาการบ้าง เช่น พ.ร.บ. วัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบ ความกลมกลืนก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

Encyclopedia of Social Science ได้นิยามว่า วัฒนธรรม คือ มรดกของสังคม เป็นลักษณะเฉพาะในการดำรงชีวิตของกลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกัน และได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เจริญตามยุคสมัย

เอ็ดเวิร์ด บี ไทเลอร์ (Edward B. Tylor) ได้นิยามว่า วัฒนธรรม คือสิ่งทั้งหมดที่มีลักษณะซับซ้อน ซึ่งรวมทั้งความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ จริยธรรม ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี และความสามารถอื่น ๆ รวมทั้งอุปนิสัยต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้มาโดยการเรียนรู้ จากสมาชิกของสังคม (<http://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2010/6194/15/chapter2pdf>)

วัฒนธรรมหรือวิถีการดำเนินชีวิต (The Way of Life) ของมนุษย์ในสังคม จัดแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) และวัฒนธรรมทางจิตใจ (Non-Material Culture) หรือวัฒนธรรมทางรูปธรรม และวัฒนธรรมนามธรรม วัฒนธรรมทั้งสองประการผสมผสานกลมกลืนซึ่งกันและกัน ด้วยความงาม คุณค่า ศักดิ์ศรี ความเชื่อ หรือสิ่งอื่น ๆ ในด้านจิตใจ ผสมผสานในด้านวัตถุ ซึ่งมีรูปทรง แต่มีความศักดิ์สิทธิ์ ความงาม และคุณค่า

UNESCO ได้แบ่ง “มรดกวัฒนธรรม” ออกเป็น 2 ส่วนคือ มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Culture Heritage) เช่น โบราณสถาน ศิลปวัตถุ ฯลฯ และมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Culture Heritage) เช่น ภูมิปัญญา ทรัพย์สินทางปัญญา ระบบคุณค่า ความเชื่อ พฤติกรรม และวิถีชีวิต (อมรรัตน์ เทพกำปนาท ใน <http://www.culture.go.th/study.php?yyy=2548MM=5dd=16>)

โรเบิร์ต เรดฟิลด์ (Robert Redfield) นักมานุษยวิทยา สังคมวิทยา ได้จัดแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ระดับ คือ วัฒนธรรมหลวง (Great Tradition) และ วัฒนธรรมราษฎร์ (Little Tradition) (http://www.academia.edu/.../Great_Tradition_and_Little_Tradition_Reconsid.) วัฒนธรรมหลวง เป็นวัฒนธรรมกระแสหลักของชาติ เป็นเอกลักษณ์ คนส่วนใหญ่ยอมรับและปฏิบัติทั้งในด้านนามธรรม และรูปธรรม แต่วัฒนธรรมราษฎร์ เป็นวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่น หรือเฉพาะหมู่ชน เช่น ชนกลุ่มน้อยของชาติ

อย่างไรก็ตาม คนในชาติย่อมมีวัฒนธรรมทั้งสองอย่างควบคู่กันเสมอ แต่เวลาในการใช้วัฒนธรรมในวิถีชีวิตอาจแตกต่างกัน

วัฒนธรรมราษฎร์ หรือวัฒนธรรมท้องถิ่น บางครั้งถูกมองว่าด้อยกว่าวัฒนธรรมหลวง จนถูกเรียกว่า วัฒนธรรมของคนชายขอบ หรือคนห่างไกลจากศูนย์กลางของความเจริญ

ในบทความเรื่องนี้ ยอมรับว่า วัฒนธรรมคือวิถีชีวิตที่เป็นมรดกของสังคม ทั้งนามธรรม และรูปธรรม วัฒนธรรมเป็นสรรพสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง ย่อมปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เกิดใหม่ หรือสูญสิ้นตามบริบทของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม วัฒนธรรมมีทั้งการนำเข้าจากสังคมภายนอก หรือเกิดจากสังคมภายใน แล้วมีการผสมผสาน ยอมรับหรือปฏิเสธ คือมีทั้งความกลมกลืน และความขัดแย้งในสังคมหนึ่ง ๆ ย่อมมีทั้งวัฒนธรรมหลวง และวัฒนธรรมราษฎร์ หรือวัฒนธรรมชาวบ้าน

แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน หรือวัฒนธรรมชุมชน

ในระหว่าง พ.ศ. 2520-พ.ศ. 2550 มีนักวิชาการหลายคนที่ค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจและวัฒนธรรมชุมชน หรือวัฒนธรรมชาวบ้านและมีผลงานต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ ในการนำทฤษฎีประสานกับสภาพความเป็นจริงในสังคมชานนาไทย มิใช่เป็นงานวิชาการเชิงทฤษฎีอย่างเดียว นักวิชาการกลุ่มนี้ ได้แก่ (บางท่านมีตำแหน่งทางวิชาการ แต่ผู้เขียนไม่ได้เขียนนำหน้าชื่อหมดทุกคน)

ดร.กาญจนา แก้วเทพ

ดร.กนกศักดิ์ แก้วเทพ

ศ. (เกียรติคุณ) ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา

ดร.ชยันต์ วรรธนะภูติ

บาทหลวงนิพนธ์ เทียนวิหาร

นายแพทย์ประเวศ วะสี

ศ.ดร.ยศ สันตสมบัติ

พรพิไล เลิศวิชา

ศรีศักร วัลลิโภดม

ดร.สนิท สัมครการ

ดร.สุเทพ สุนทรเกสัช

ศ.สุวิทย์ อิศราสวัสดิ์

ศ.สุธิวรงค์ พงศ์ไพบุลย์

ดร.เสวี พงศ์พิศ

ดร.อดิน ระพีพัฒน์

ศ.ดร.อานันท์ กาญจนพันธ์

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการในรูปแบบของนักพัฒนาชุมชน หรือนักวิชาการที่ให้ “ศาสตร์บริสุทธิ์” แต่ไม่ประยุกต์กับสังคมไทย ในเชิงเศรษฐกิจ วัฒนธรรมชุมชน

ในส่วนของนักวิชาการ นักพัฒนา หรือผู้ใช้ทฤษฎีประสานกับภาคปฏิบัติ และคิดค้นวิธีการใหม่ ซึ่งเหมาะสมกับเศรษฐกิจชุมชน หรือชุมชนชาวบ้าน มีหลายท่านที่ประสบผลสำเร็จ เช่น บาทหลวงนิพนธ์ เทียนวิहार

ประยงค์ รณรงค์

บำรุง บุญปัญญา

วันวร จະณู (ดูรายละเอียดใน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และวันวร จະณู, บก.2555)

ในจำนวนนักวิชาการเชิงเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมชุมชนดังกล่าวแล้ว ขอ ยกตัวอย่างแนวคิดของ ศ.(เกียรติคุณ) ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ซึ่งเป็นอาจารย์ของผู้เขียน และใกล้ชิดมากที่สุด

งานวิชาการยุคเริ่มต้น (พ.ศ. 2511- พ.ศ. 2520) ของ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา เป็นงานวิชาการด้านรัฐศาสตร์ และแนวคิดทางเศรษฐกิจ การเมือง เชิงวิเคราะห์ทฤษฎีตะวันตกมากกว่าแสดงข้อเท็จจริงในสังคมไทย งานส่วนมากจัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์ ซึ่งเป็นสำนักพิมพ์งานวิชาการที่โด่งดังในยุคนั้น

ระยะลงสู่ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย และวิวัฒนาการเศรษฐกิจหมู่บ้านไทย (พ.ศ. 2521 – พ.ศ. 2530) ความผันแปรทางวิชาการนี้เกิดขึ้น เมื่อ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ได้เป็นอาจารย์พิเศษสอนวิชาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจในระดับปริญญาโทที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้ศึกษาเอกสารชั้นต้นจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ในระยะนี้ทำให้ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ต้องเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านในประเทศไทยหลาย ๆ ครั้ง เพื่อเขียนงานวิจัย

ในระยะเวลาดังกล่าวแล้ว ได้ผลิตงานซึ่งเป็นรากฐานของเศรษฐศาสตร์การเมืองไทยที่สำคัญที่สุด ร่วมกับนักวิชาการคนอื่น ๆ 2 เล่ม คือ “The Political Economy of Siam 1851 – 1910” (ค.ศ. 1978) และ The Political Economy of Siam 1910–1932 (ค.ศ. 1981) นอกจากนี้ก็ยังมียังงานวิชาการอีกหลายเล่มเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์กับประวัติศาสตร์ไทย โดยเน้นเศรษฐกิจหมู่บ้าน

หลังจากปี พ.ศ. 2528 – 2534 ได้ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนหมู่บ้านเปรียบเทียบกับต่อนั้นก็ได้เน้นความสำคัญของวัฒนธรรมชุมชนเชิงประวัติศาสตร์มากยิ่งขึ้น จากปี พ.ศ. 2540 ถึงปัจจุบัน ได้ศึกษาทฤษฎีที่สนับสนุนเส้นทางเศรษฐกิจชุมชน และร่วมวิจัยเศรษฐกิจ วัฒนธรรมชุมชนเปรียบเทียบกับในประเทศไทย และกลุ่ม “ไท” นอกราชอาณาจักรไทย

ก่อนอธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชนของ ศ.(เกียรติคุณ) ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ขอยกตัวอย่างแนวคิดของนักวิชาการไทย 2 ท่าน ที่มีอิทธิพลต่อแนวความคิดของ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา พอสมควร คือ อาจารย์สุภา ศิริमानนท์ และบาทหลวงนิพนธ์ เทียนนิหาร

ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ได้สรุปแนวคิดหลักของ อาจารย์สุภา ศิริमानนท์ ว่า

“วิพากษ์รัฐศักดินา และทุนขณะเดียวกันศึกษาทำความเข้าใจชีวิตที่ถูกเอารัดเอาเปรียบของผู้คนสามัญ หาทางเชิดชู พลิกฟื้นชีวิตของผู้คนสามัญ สร้างให้เกิดสังคมใหม่ที่มีพื้นฐานบนความเป็นจริงของชีวิต และความใฝ่ฝันของคนจำนวนมากนี้ คือเป็นระบบเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของสามัญชน เป็นระบบที่สมาชิกรักใคร่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมมือกันแทนการแข่งขันและเอารัดเอาเปรียบ” (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2544 : 17)

ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ได้กล่าวแนวคิดของอาจารย์สุภา ศิริमानนท์ ต่อไปอีกว่า “แนวคิดหลักของท่านอาจารย์สุภาคือทำความเข้าใจระบบเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของชาวบ้าน ธรรมดา สภาวะอดีตและปัจจุบันที่ระบบนี้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากรัฐและทุน และพยายามสร้างสังคมไทยใหม่ที่พลิกฟื้นระบบของชาวบ้านกลับเป็นระบบหลัก ยึดโยงระบบเศรษฐกิจใหม่ด้วยวัฒนธรรม ฟังพาทักทายกันเองและน้ำใจของชาวบ้านแทนปัจเจกอำนาจและเงิน เป็นระบบที่รัฐและทุนต้องเคารพและฟังเสียงชาวบ้านสามัญ เป็นแนวคิดเศรษฐศาสตร์ที่ผูกพัน มีพันธะและอยู่ฝ่ายสามัญชน นี่คือนโยบายที่เราชาวเศรษฐศาสตร์การเมืองเรียนรู้และสืบทอดจากท่านอาจารย์สุภา ปวารณาตัวที่จะขอเป็นทายาททางความคิดกลุ่มหนึ่งของท่าน” (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2554 : 18)

แนวคิดของบาทหลวง นิพจน์ เทียนวิหาร ผู้ใกล้ชิดสังคมชาวนา ชาวเขา ในภาคเหนือ สรุปได้ 2 ประการ คือ

ความคิดของบาทหลวงนิพจน์อาจสรุปได้ 2 ประการ คือ (1) ชุมชนมีวัฒนธรรมของตนอยู่แล้ว วัฒนธรรมนี้ให้คุณค่าแก่ความเป็นคนและแก่ชุมชนที่มีความผสมกลมกลืน (Harmony) (2) วัฒนธรรมชุมชนเป็นพลังผลักดันการพัฒนาชุมชนที่สำคัญที่สุด จะใช้เป็นประโยชน์ได้เมื่อมีการปลูกให้สมาชิกแห่งชุมชนมีจิตสำนึกรับรู้ในวัฒนธรรมของตนนั้น

ชุมชนมีวัฒนธรรมของตนอยู่แล้ว คือมีระบบคุณค่าที่รวบรวมมาได้จากประวัติศาสตร์ เป็นบทสรุปของความคิดและการปฏิบัติของชุมชนนั้น ๆ เป็นวิถีชีวิตและทิศทางของการพัฒนาของชุมชนที่ชาวบ้านสรุปขึ้นมา แกนกลางของวัฒนธรรมชุมชนคือการให้ความสำคัญแก่ความเป็นคน และแก่ความผสมกลมกลืน (Harmony) กันในชุมชน การที่ชุมชนหรือหมู่บ้านอยู่มาได้เป็นเวลาช้านาน เพราะว่ามีผสมกลมกลืนกันในชุมชน

บาทหลวงนิพจน์เชื่อว่า วัฒนธรรมชุมชนยังคงอยู่เพราะชุมชนมีกลไกการผลิตซ้ำ (Reproduction) ทางวัฒนธรรม ซึ่งแม้ว่าจะมีปัจจัยใหม่เข้ามา สิ่งเดิมก็ยังอยู่ และเมื่อปฏิบัติไปนานเข้าก็กลายเป็นพิธีกรรม คงอยู่คู่กับชุมชนตลอดเวลา ยาวนาน บาทหลวงนิพจน์ยืนยันว่า “เราจะต้องยืนยันบนฐานของการวิเคราะห์สังคมนที่เป็น Harmony ใครก็ตามที่ทำให้สังคมนหมู่บ้านเป็น Disharmony เป็นคนบาป และเขามีกระบวนการที่ทำให้ Disharmony นั้นต้องมีการกลับคืนดีกัน ต้องมีการทำพิธีที่จะต้องแก้ไขให้ได้ การให้อภัยคืนดีกัน...ให้มีความเป็นหนึ่ง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน... จุดตรงนี้เริ่มเป็นฐานใหม่ ซึ่งเราต้องปรับฐานของการวิเคราะห์สังคมนของเรา และมันจะเปลี่ยนเค้าโครงของการทำกิจกรรมมากมาย” (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2534 : 207-208)

จากการที่ผู้เขียนได้ทำงานพัฒนาสังคมนภาคเหนือ ร่วมกับบาทหลวงนิพจน์ เทียนวิหาร ในระหว่างพ.ศ. 2535 - 2536 และหลักจากนั้นก็ได้ประสานงานวิชาการกับกลุ่มของท่านอย่างสม่ำเสมอ บาทหลวงได้ให้แนวคิดและใช้หลักการพัฒนาว่า

“การพัฒนาต้องยืนอยู่บนรากฐานของประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม” ดังนั้น หากพัฒนาต้องศึกษาประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของชาวบ้านในแต่ละชุมชนที่แตกต่างกัน นักพัฒนาต้องร่วมกันวิเคราะห์ และทำให้ชาวบ้านมีจิตสำนึกที่แจ่มชัดในวัฒนธรรมของเขา เพราะสิ่งที่ชาวบ้านปฏิบัติมาช้านานนั้น นานเข้ากลายเป็นเรื่องของจิตใต้สำนึก คือลืมไปว่าทำอย่างนั้นเพราะอะไร (บทสรุป แนวทางพัฒนาสังคมนของบาทหลวงนิพจน์ เทียนวิหาร, ปี 2535, 2536)

บำรุง บุญปัญญา (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2534 : 210-212) นักวิชาการอิสระและนักพัฒนาชุมชน ได้ยอมรับในเรื่องวัฒนธรรม 2 กระแส กระแสหนึ่งเรียกว่า วัฒนธรรมชาวบ้าน อีกกระแสหนึ่งคือ วัฒนธรรมทุนนิยม

วัฒนธรรมชาวบ้านมีความเป็นอิสระจากวัฒนธรรมของคนชั้นกลางและของคนชั้นสูง สัมพันธ์กับวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับธรรมชาติ อยู่กับการใช้แรงงานและชุมชนเครือญาติ ชุมชนหมู่บ้าน “เป็นรูปแบบของสังคมที่มีอายุยืนนานมากกว่าเพื่อน ไม่ว่าธรรมชาติข้างนอกจะเป็นอย่างไร จะเปลี่ยนแปลงไปเช่นไร ความเป็นหมู่บ้านหรือเป็นชุมชนคงทนมาเป็นเวลาหลาย ๆ ร้อยปี สี่ห้าร้อยปี มีความเป็นผู้ที่สืบช่วงกันมาเป็นเวลาอันยาวนาน ลักษณะเช่นนี้คือ ลักษณะที่เรียกว่ามันเป็นสังคมในตัวของมันเอง ฉะนั้นเมื่อเราคิดถึงจุดนี้ที่สังคมเป็นตัวของตัวเองมานาน เช่นนี้ ก็แสดงว่าต้องเป็นสังคมที่มีเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมที่เป็นอิสระ”

บำรุงจึงเสนอให้เปลี่ยนแนวทางพัฒนาใหม่ ให้ชาวบ้านกลับไปพึ่งตัวเอง เลียนแบบที่เคยทำมาในอดีต เริ่มจากเป็นตัวของตัวเองในทางความคิด มองเห็นเอกลักษณ์แห่งตนเอง

ส่วนที่สอง วัฒนธรรมทุนนิยม ชื่อนี้เรียกตามระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ซึ่งเข้าสู่สยามประเทศครั้งแรกในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 เริ่มต้นในปี พ.ศ. 2398 (ค.ศ. 1855) ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม จึงเป็นส่วนหนึ่งของส่วนเมือง คือ เศรษฐกิจของรัฐ ของนายทุน ระบบการคลังของรัฐ เป็นระบบการผลิตเพื่อผลกำไร ใช้เทคโนโลยีหรือระบบการผลิตแบบก้าวหน้า สังคมชาวนาหรือผู้ยากไร้ในเมือง กลับกลายเป็นแรงงานรับจ้าง ทำงานตามระบบของเวลา จึงต้องสูญเสียสังคมเครือญาติ แบบพึ่งพิงอิงกันด้วยไมตรีจิต วัฒนธรรมทุนนิยม นอกจากแตกต่างจากวัฒนธรรมชาวบ้านแล้ว ยังเป็นตัวกัดกร่อนวัฒนธรรมชาวบ้าน

ในทรรศนะของผู้เขียน

“วัฒนธรรมทุนนิยม จึงเปรียบเหมือนสนิมโลหะที่คอยกัดกร่อนโลหะให้ผู้พัง ถ้าโลหะไม่มีสิ่งป้องกัน”

แนวคิดในเรื่องชุมชนชาวบ้านเป็นอิสระ พึ่งตนเองได้ เป็นแนวคิดที่ตรงกับนักพัฒนาอีกหลายคน เช่น งานเขียนของ บุญเพรง บ้านบางพูน กล่าวว่า

กิจกรรมที่เราทำอยู่นี้หลักใหญ่ก็เพื่อผลประโยชน์ของคนอื่นเท่านั้น อันเป็นการยอมรับเป้าหมายเศรษฐกิจแห่งชาติมาทำลายเศรษฐกิจชุมชน ชาวบ้านควร “ทำแต่พอกิน” เป็นหลัก ทำการผลิตในขนาดที่เหมาะสม ใช้แรงงานในครอบครัวเป็นหลัก “สลัดพันธนาการแห่งการพึ่งพา พันธนาการแห่งระบบตลาด กลับไปสู่การพึ่งตัวเองให้ได้” แม้ ณ ระดับประเทศก็ควรมีนโยบายพึ่งตัวเองภายในประเทศด้วยเหมือนกัน คือเปลี่ยนวัตถุประสงค์จากการผลิตเพื่อส่งออก เป็น “การผลิตให้ทุกคนได้มีกินมีใช้...แล้วค่อยเอาส่วนที่เหลือส่งออก” (บุญเพรง บ้านบางพูน. 2527 : 70-74)

จากอาจารย์สอนเศรษฐกิจการเมือง สู่ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ แต่เมื่อได้ออกสัมผัสหมู่บ้าน พบประสบการณ์จริงทุกภูมิภาคของประเทศไทย ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักวิชาการ นักพัฒนาในพื้นที่ จึงมีส่วนอย่างยิ่งในการเปลี่ยนแนวคิด มุมมอง และวิธีการศึกษาของ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา จากนักวิชาการซึ่งเน้น แนวคิดตะวันตกสู่แนวคิดไทย บนพื้นฐานของทฤษฎีผสมผสานกับประสบการณ์ตรง

แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมชุมชนของ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา กล่าวว่า ในหัวข้อการศึกษาด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรมว่า วัฒนธรรม มี 2 ส่วน คือ ส่วนของรัฐ และส่วนของหมู่บ้าน

วัฒนธรรมมี 2 ส่วน คือ ส่วนของรัฐและส่วนของหมู่บ้าน วัฒนธรรมซึ่งเป็นโครงสร้างส่วนบนเป็นสิ่งกำหนดเศรษฐกิจและการเมือง เศรษฐกิจและการเมืองก็เป็นตัวกำหนดวัฒนธรรม คือ มันต่างกำหนดซึ่งกันและกัน ตัวอย่างเช่น ฐานที่แข็งแกร่งของระบบราชการ คือ ความเชื่อเรื่องเจ้าคนนายคน หรือฐานที่แข็งแกร่งของรัฐแบบเอเชีย คือ ศาสนาแบบพิธีกรรม ซึ่งจรรโลงให้รัฐแบบเอเชียคงอยู่ได้ แต่ในสังคมหมู่บ้านอยู่ได้เพราะระบบเศรษฐกิจที่เลี้ยงตัวเองและเพราะเชื่อในความเป็นญาติพี่น้อง เชื่อในผีปู่ย่าตายายเดียวกัน เชื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่บ้าน ซึ่งอยู่ได้เพราะว่าจิตที่ถือว่าชุมชนมีเอกลักษณ์ที่ผูกพันอยู่ด้วยกัน ดังนั้น สังคมที่อยู่กันได้ไม่เฉพาะการจัดตั้งองค์กรทางสังคมเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของอุดมการณ์และคุณค่าด้วย และนั่นก็คือวัฒนธรรม (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2548 : 53)

ในเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสังคมชาวบ้าน ได้ให้แนวคิดในการศึกษาไว้ว่า

การศึกษาสังคมจะต้องศึกษาวัฒนธรรมควบคู่กันไปด้วย เช่น เรื่องการกินอยู่ การแต่งกาย การละเล่น การรื่นเริง ความเชื่อต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการศึกษาสังคมมาก สังคมเป็นเรื่องของการจัดองค์กร วัฒนธรรมเป็นเรื่องอุดมการณ์ที่มีอยู่ในองค์กรนั้น ๆ ดังนั้น สังคมจะรวมเข้าด้วยกันได้จะต้องมีคุณค่าของวัฒนธรรมเหล่านั้นที่ได้รวบรวมเข้าไว้ด้วยกัน โดยให้คำอธิบายว่า ทำไมถึงชอบที่จะทำอย่างนั้นอย่างนี้

ในสังคมของชาวบ้าน ที่มีหลายส่วนหลายวัฒนธรรม เช่น บางแห่งเป็นพวกลาว ไช้ บางแห่งเป็นพวกลาวพวน บางแห่งเป็นพวกมอญ ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมทำให้ระบบคิดไม่เหมือนกัน พิธีกรรมไม่เหมือนกัน ระบบความเชื่อไม่เหมือนกัน การดำเนินกิจกรรมของสังคมก็ไม่เหมือนกัน แต่ถ้ามองดูในภาพกว้าง มองจากข้างนอกก็จะเห็นว่าเป็นหมู่บ้านเหมือน ๆ กัน แต่ถ้าได้เข้าไปสัมผัสถึงหมู่บ้านแล้วก็จะรู้ว่า แต่ละหมู่บ้านมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เช่น เรื่องของความเชื่อ ถ้าพูดว่าสังคมพุทธเป็นการมองข้างบนในระดับรัฐ ถ้าในระดับชาวบ้านเราจะเห็นการประสานความเชื่อพื้นบ้าน เชื่อเรื่องผี เรื่องบรรพบุรุษ โดยผสานความเชื่อเหล่านี้กับศาสนาพุทธ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2548 : 54-55)

สังคมไทยมีสองส่วน มีสองระบบที่ซ้อนทับกันอยู่ คือส่วนบนเป็นระบบทุนและรัฐ และส่วนล่างเป็นระบบชุมชน มีความสำคัญมาก เพราะเป็นพื้นฐานทางทฤษฎีของการให้คุณค่าและความสำคัญของระบบชุมชน เป็นการปฏิวัติทางวิชาการของการศึกษาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในเมืองไทยเลยทีเดียว เป็นการเริ่มยอมรับความเป็นจริงที่ว่าส่วนชุมชนท้องถิ่นมีตัวตนดำรงอยู่ เป็นอีกรวงเขตเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ซึ่งต่างจากทุนและรัฐเป็นการเริ่มยอมรับสถาบันหลักของประชาชนธรรมดา คือชุมชนหมู่บ้านและเครือข่าย อันประกอบเป็นเขตท้องถิ่นซึ่งอาจมีวิถีชีวิต และเส้นทางชีวิตของตนเองระดับหนึ่ง อีกทั้งเป็นการวิพากษ์รัฐและระบบทุนในประวัติศาสตร์ไทย ว่าห่างเหินและเอารอดเอาเปรียบส่วนชุมชน ไม่ได้สร้างขึ้นจากพัฒนาการของชุมชน ยังไม่เป็นตัวแทนแท้ของประชาชน (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2544 : 128)

การมองเศรษฐกิจชุมชน ต้องมองต่างมุมจากเศรษฐกิจทุนนิยม หรือมองต่างมุมจากแนวคิดของมาร์กซิส เศรษฐกิจชุมชนไม่มีวันล้มสลาย แต่อาจปรับเปลี่ยน พลังในการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิตใหม่ เพื่อความอยู่รอด ในการต่อสู้กับภัยคุกคามของระบบทุนนิยมเกี่ยวกับเรื่องนี้ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ได้ให้เหตุผลทางวิชาการเพิ่มเติมว่า

ตามแนวคิดของเศรษฐกิจชุมชน ชุมชนเป็นตัวของตัวเอง และมีพลวัตของตัวเอง มีความสามารถที่จะอยู่รอดด้วยตัวเองได้ พัฒนาได้ มีเส้นทางชีวิตของตัวเอง การมองแบบนี้ต่าง

จากการมองแบบทุนนิยม และแตกต่างจากการมองแบบมาร์กซิส ทั้งแนวคิดทุนนิยมและแนวคิดมาร์กซิสมองว่า เศรษฐกิจชุมชนเป็นเศรษฐกิจจรอวันตาย ไม่ช้าไม่นานจะถูกผนวกรวมเป็นส่วนหนึ่งของระบบทุน ระบบชุมชนจะสูญสลาย แต่ละส่วนของชุมชนจะกลายเป็นส่วนเสี้ยวของระบบทุน แรงงานครอบครัวกลายเป็นแรงงานรับจ้าง ครอบครัวและเครือข่ายครอบครัวจะสูญสลายสิ้นมนุษย์แต่ละคนกลายเป็นแรงงาน เป็นเพียงปัจจัยการผลิตหนึ่งของระบบทุน แต่ผู้ที่เชื่อในเศรษฐกิจชุมชนไม่เห็นอย่างนั้น พวกเขาเชื่อว่าครอบครัวและชุมชนมีพลังและจะสามารถรักษา ระบบของตัวเองไว้ได้ เพิ่มผลิตภาพการผลิตได้และพัฒนาได้ ระบบทุนนิยมพัฒนามานานแล้ว แต่ระบบชานาและหัตถกรก็ยังคงดำรงอยู่อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา ไม่ได้กลายเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ และในประเทศที่พัฒนาแล้วเอง (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2544 : 100-101)

จากแนวความคิดเรื่อง วัฒนธรรม สรุปสาระสำคัญได้ว่า วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตของบุคคลที่เป็นมรดกของสังคมที่ได้รับการถ่ายทอดกันมา วัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม กับวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม ทั้งสองอย่างผสมกลมกลืนกัน ภายใต้ ความเชื่อ คุณค่า ศักดิ์ศรี ความงามและลักษณะของนามธรรมอื่น ๆ ที่เกิดจากจิตใจของมนุษย์

วัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ วัฒนธรรมกระแสหลัก อาจเรียกว่า วัฒนธรรมหลวง วัฒนธรรมของประเทศ หรือวัฒนธรรมทุนนิยม ส่วนวัฒนธรรมกระแสรอง คือ วัฒนธรรมชาวบ้าน วัฒนธรรมราษฎร์ หรือวัฒนธรรมชุมชน

สำหรับแนวคิดในการศึกษาเรื่องนี้ ได้ยอมรับนิยามศัพท์ของวัฒนธรรม และยอมรับระดับของวัฒนธรรม 2 ประเภท คือ วัฒนธรรมทุนนิยม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมกระแสหลัก กับวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งอยู่ร่วมกันในสังคมหรือรัฐแต่อยู่กันคนละส่วน ส่วนหนึ่งอยู่ในเมืองหรือศูนย์กลางของรัฐ แต่อีกส่วนหนึ่งอยู่นอกเมือง หรือชนบท ซึ่งเป็นชุมชนห่างไกลจากกลไกของรัฐ

อย่างไรก็ตาม แนวการศึกษาเรื่องนี้ ยอมรับในปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม อันเนื่องมาจากผลกระทบของบริบทสิ่งแวดล้อมที่มาจากภายนอก บางครั้งทำให้วัฒนธรรมในชุมชนต้องสูญสิ้น ปรับเปลี่ยน ต่อสู้ เพื่อความคงอยู่ แต่รูปแบบภายนอกอาจเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นรูปแบบที่เกิดขึ้นใหม่ ย่อมมีพื้นฐานเดิมของบริบทของสิ่งแวดล้อมเก่า

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

อาคม เดชทองคำ (2544) ได้วิจัย เรื่อง ผูกโยด (วิถีและพลังของการผูกเกลอ ผูกคอง และขนบนิยามอุปถัมภ์) โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) วัตถุประสงค์ของการวิจัย เรื่องนี้ ต้องการทราบเรื่องราวต่อไปนี้ 1) เพราะเหตุใดที่คนชายขอบทะเลสาบสงขลาจึงต้องผูกเกลอ และผูกคอง 2) วิธีการในการผูกเกลอ ผูกคองเป็นอย่างไร 3) พลังและอำนาจของการผูกโยดโดยการผูกเกลอ ผูกคองเป็นเช่นไร และได้นำไปใช้เพื่อสิ่งใด ในทางกลับกันถ้าไม่มีการผูกเกลอ ผูกคองกันไว้จะเกิดสิ่งใดขึ้นในสังคมแบบ “อโคจร” ของผู้คนชายขอบทะเลสาบสงขลาในขณะนั้น (รัชสมัยของร.4-ร.5) 4) มีเหตุปัจจัยใดทำให้คนชายขอบทะเลสาบสงขลาต้องลดระการการผูกโยดโดยการเป็นเกลอ เป็นคองและอุปถัมภ์กันจนสูญหายในระยะเวลาต่อมา (2544) และ 5) ท่ามกลางความเป็นจริงที่มีอยู่ในปัจจุบัน (2544) คือ การดำรงอยู่แบบแยกส่วนที่มีหัวโยด ยานและโยดอยู่เบื้องหลัง ภาครัฐ หรือทุกส่วนที่เกี่ยวข้องจะดำเนินนโยบายเพื่อการพัฒนาอย่างไร

พื้นที่ในการศึกษา คือ 3 จังหวัดชายขอบทะเลสาบสงขลา ประกอบด้วย จังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา ในด้านเนื้อหา ประกอบด้วย เปิดตำราหาหัวโยด กล่าวถึงทฤษฎีและแนวคิดในการพึ่งพิง พึ่งพา ระบบอุปถัมภ์ และบริบทของพื้นที่ สวผ่านหา โยด คือการสืบเสาะแสวงหาการผูกมิตรผูกโยด พลังและอำนาจของยานและโยด บทสุดท้ายว่า ด้วยการสูญหายยาน สูญเสียโยด

ผลการวิจัยพบว่า ภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 4-6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ปลายพุทธศตวรรษที่ 24- กลางพุทธศตวรรษที่ 25 (กลางศตวรรษที่ 19- ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20) ประเทศไทยได้ปรับเปลี่ยนทั้งระบบเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และสังคมวัฒนธรรม กระแสวัฒนธรรมหลวง หลั่งไหลเข้าสู่วัฒนธรรมราษฎร์ หรือวัฒนธรรมชุมชน ทำให้ชุมชนปรับตัวไม่ได้ เกิดปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม เพราะบางครั้งระบบนิเวศทางธรรมชาติที่ต่างกัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน หรือการค้าทางเรือ บริเวณรอบทะเลสาบสงขลา และเกิดวัฒนธรรมเกี่ยวกับ “ยานและโยด” ขึ้น เพื่อพึ่งพิงอิงกันในเรื่องผลผลิต ในบางกรณีก็ผูกยาน ผูกโยดด้วย ข้าวกัน บาตร คือส่งบุตรหลานมาเป็นเด็กวัด เพื่อให้เล่าเรียนหนังสือ หรือกรณีการผูกโยด ผูกเกลอ ของเจ้าของช้างรายใหญ่ ใน 3 พื้นที่ คือ ตระกูลภรภักดี แห่งบ้านโรงช้าง จังหวัดพัทลุง หนูศรีแก้ว แห่งบ้านร่องช้าง สุราษฎร์ธานี กับ ขุนพิบูล แห่งนครศรีธรรมราช

การผูกเงลอบ ผูกคอง เป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งในการสร้างบารมี และความยิ่งใหญ่ ก่อให้เกิดความยาว (ย่าน) และความใหญ่ (ปีกแผ่น มั่นคง)

อย่างไรก็ตาม ชุมชนใดที่ปรับตัวไม่ได้ เพราะสภาพเศรษฐกิจและปัจจัยการผลิต ไม่เพียงพอ หรือปฏิเสธรอำนาจใหม่ของรัฐ ก็กลับกลายเป็นโจร เช่น กรณีของดำ หัวแพร และ รุ่ง ดอนทราย

เมื่อบริบทของสังคมเปลี่ยนแปลงไป ความจำเป็นของย่านและโยดลดน้อยลง ตามการปรับตัวของชุมชน ในที่สุดบางกรณีก็เกิดการ “สูญย่าน เสียโยด” เช่น กรณีความขัดแย้งระหว่างคู่เกลอรุ่นลูก ซึ่งสืบต่อการเป็นเกลอจากรุ่นพ่อ จนเกิดความหวาดระแวง บาดหมาง กลายเป็นคู่พยาบาทของเกลอรุ่นลูก จนฆ่าฟันกันจนเสียชีวิต

คติชาวบ้านที่กล่าวว่า

“เพื่อนเป็นทรัพย์ แต่ดองยิ่งกว่าเพื่อน” (ดอง = เกลอ) ก็หมัดคุณค่า เมื่อ บริบทของสังคมในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัย ให้ข้อเสนอที่นำไปต่อยอดเพื่อการพัฒนา ดังนี้

1. พุดจากกับคนใต้แบบตรงไปตรงมา
2. หลีกเสี่ยงการใช้อำนาจ การกดขี่ข่มเหง
3. ต้องแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาที่เหนือกว่า
4. คนใต้ชอบสงสั้ย ไม่ไว้ใจใครง่าย ๆ รักใครรักจริง
5. ต้องอดทนต่อการคัดค้าน
6. หยิ่งทะนงสูง
7. รักพวกพ้อง

นอกจากงานวิจัยเรื่องนี้แล้ว เรื่องของเกลออาจแทรกอยู่บทความ สารคดี หรือ วรรณกรรมมุขปาฐะ สำหรับงานศึกษาเรื่อง “เกลอ วัฒนธรรมชุมชนในภาคใต้ที่เลือนหายในต้น พุทธศตวรรษที่ 26” ในด้านพื้นที่มุ่งเน้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ในด้านความสัมพันธ์ระหว่าง คนในพื้นที่ระบบนิเวศแตกต่างกัน เช่น ในเมือง ที่ราบ ภูเขา ชายทะเล และโยงใยถึงจังหวัด อื่น ๆ ที่พาดพิงถึง ต้องการศึกษาว่า ทำไมจึงเกิดระบบเกลอ สามเหตุสำคัญที่สุดเกิดจากอะไร

มีลักษณะความสัมพันธ์อย่างไร และทำไมระบบนี้จึงสูญสิ้นไป เกลข เกี่ยวข้องกับ “ผีอัญมย์” อย่างไร ก่อให้เกิดระบบเครือข่ายอย่างไร

พื้นฐานประวัติศาสตร์สังคมนครศรีธรรมราช

ดินแดนจังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่บนคาบสมุทรมลายู มีมนุษย์อาศัยอยู่ ตั้งแต่สมัยหินกลาง และสมัยหินใหม่ (ประมาณ 8,350 – 11,000 ปีล่วงมาแล้ว) ได้ค้นพบขวานหิน หรือระนาดหิน ที่อำเภอท่าศาลา และในยุคโลหะ ได้ค้นพบกลองมะโหระทึกสำริด 2 ใบที่บ้านเกตุกาย ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง และที่คลองคุดด้วน อำเภอฉวาง (<http://www.nakonsithamrat.go.th/web52/histiry.php>.)

นครศรีธรรมราช เป็นคำใหม่ เรียกขานตามพระนามของพระเจ้าศรีธรรมไตรราช ชื่อเก่าของนครศรีธรรมราช ตามหลักฐานของอินเดีย จีน และชาวโปรตุเกส เรียกชื่อต่าง ๆ กัน เช่น ตามพราลิ่งค์ โบลิ่ง เซียะโทวีโลเค็ก ลีริธรรมนคร สุวรรณปุระ ปาฏลิปุตระ ละคร และลิกอร์

อาณาจักรตามพราลิ่งค์ ศูนย์กลางอยู่ที่นครศรีธรรมราช เป็นอาณาจักรเก่าแก่ เริ่มปรากฏหลักฐานตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 7-8 อาณาเขตตั้งแต่เมืองไชยา สุราษฎร์ธานี ติดต่อกับเขตอาณาจักรลังกาสุกะ แห่งเมืองยะรัง ปัตตานี

ตามพราลิ่งค์ อาจแบ่งเป็น 2 สมัย กล่าวคือ สมัยตามพราลิ่งค์ตอนต้น (ราวพุทธศตวรรษที่ 11-16) และตามพราลิ่งค์ตอนปลาย หรือสมัยนครศรีธรรมราช (พุทธศตวรรษที่ 17-19) (วิถนสาสน์ นุ่นสุข, 2559 : 38-39)

ตามพราลิ่งค์ตอนต้น จากการค้นพบทางโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลาจารึก (ปรีชา นุ่นสุข, 2544 : อ้างใน วิถนสาสน์ นุ่นสุข, 2559 : 43) สรุปว่า ประชาชนนับถือศาสนาฮินดู ได้พบโบราณสถาน และเทวรูป ในดินแดนชายทะเล แถบอำเภอสิชล ต่อมาประมาณต้นพุทธศตวรรษที่ 14 ถึงพุทธศตวรรษที่ 16 ศาสนาพุทธมหายาน ได้เข้ามาในดินแดนอาณาจักรตามพราลิ่งค์ สาเหตุจากถูกอาณาจักรศรีวิชัย ขยายอำนาจ หรือเกิดจากรัฐพันธมิตร จึงได้รับพุทธศาสนมหายาน และได้พบโบราณสถานและโบราณวัตถุ ตั้งแต่ชายทะเลอำเภอไชยา สุราษฎร์ธานี ถึงจังหวัดนครศรีธรรมราช

ท่าเลที่ตั้งตามพรลิงค์ หรือนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่ในเขตการค้าทางทะเลระหว่างประเทศ คือ จีน อินเดีย เปอร์เซีย อาหรับ และยุโรป พ่อค้าเรืออาจเดินทางผ่านช่องแคบมะละกา หรือขึ้นบกที่แม่น้ำตรัง หรือแม่น้ำตะกั่วป่า เดินทางเรือจนสุดสายน้ำแม่น้ำตรังแล้วเดินทางบกไปยังเมืองไชยา พุนพิน หรือนครศรีธรรมราช เพื่อลงเรือยังฝั่งอ่าวไทย แล้วเดินทางต่อไปยังเมืองอื่น ๆ ในอาณาจักรเจนละ จัมปา เวียดนาม และจีน

นครศรีธรรมราชรุ่งเรืองอีกครั้งในพุทธศตวรรษที่ 17-19 เมื่อราชวงศ์ศรีธรรมไตรราช ได้ก้าวขึ้นสู่ศูนย์กลางอำนาจในการปกครองระบบ “เมืองสิบสองนักษัตร” (<http://nakonsithamrat.go.th/web52/history.php>.)

สมัยพระเจ้าจันทรภาณุ อาณาจักรนครศรีธรรมราชได้ยกกองทัพไปโจมตีเพื่อยึดครองเกาะลังกา การโจมตีได้เกิดขึ้นสองครั้ง พระเจ้าจันทรภาณุสวรรคตในสงคราม การโจมตีครั้งนี้ได้แสดงผลานภาพทางทหารของนครศรีธรรมราช (วิณณสาส์น นุ่นสุข, 2559 : 48)

ในสมัยสุโขทัย นครศรีธรรมราช น่าจะเป็นรัฐพันธมิตรกับสุโขทัย มิใช่ประเทศราชตามตำราประวัติศาสตร์กระแสหลัก นครศรีธรรมราชรวมอยู่ในดินแดนสยาม ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา

จากสมัยกรุงศรีอยุธยา ถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ก่อนเปลี่ยนระบบการผูกขาดสินค้าของหลวง (Royal Monopoly) เป็นระบบการค้าเสรี ในปีพ.ศ. 2398 นครศรีธรรมราช ก็เป็นศูนย์กลางการค้าในฐานะหัวเมืองเอกในการส่งส่วยให้แก่กรมพระคลังหลวงเพื่อแปรสภาพเป็นสินค้าส่งออกขายต่างประเทศ หลังจากการเปิดประเทศค้าขายอย่างเสรี นครศรีธรรมราช และเมืองอื่น ๆ ในภาคใต้ ก็เป็นแหล่งผลิตดีบุก เพื่อการส่งออก ควบคู่กับยางพารา ข้าวเปลือก และผลิตผลจากป่าอื่น ๆ

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เป็นมุมมองที่มาจากภายนอกระดับประเทศ แต่ไม่ได้เจาะลึกเพื่อแสดงภาพการผลิตในชุมชน เป็นการมองจากวัฒนธรรมหลวง แต่ก็เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมราษฎร์ หรือการผลิตในชุมชนอยู่บ้าง ในด้านการผูกขาด ผลผลิตส่วนเกิน และมูลค่าส่วนเกิน ออกจากชุมชน พร้อมกับทำให้การผลิตในชุมชนลึกลับ ร้อน สุญเสีย หรือต้องปรับตัวในเรื่องเศรษฐกิจชุมชน จากรายงานตรวจราชการ มณฑลนครศรีธรรมราชเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม รศ. 117 กล่าวว่า

“ราษฎรในเมืองนครศรีธรรมราช มากกว่าเมืองอื่น ๆ แต่ไม่มีใครทำมาหาเลี้ยงชีพ ลักเท่าใด ที่ทำก็พอรับประทาน ไม่คิดถึงกับจะได้ค้าขายให้เป็นอาณาประโยชน์ต่อไป จึงเป็นคนที่ยากจนโดยมาก การแต่งตัวนุ่งห่มก็เลวทราม...”

(www.sac.or.th/databases/siamrarebooks/main/index.php.history/2012)

จากรายงานฉบับนี้ และหลักฐานจากเอกสารอื่น ๆ และประสบการณ์แห่งความเป็นจริง แสดงว่า หลังพ.ศ. 2398 เมื่อมีการเปิดประเทศค้าขายอย่างเสรี ชาวบ้านหรือราษฎร (ไพร่) ยังคงยึดระบบการผลิตเพื่อยังชีพ แล้วค่อยปรับตัวอย่างช้า ประมาณ พ.ศ. 2500 เศรษฐกิจชุมชนแบบยังชีพ ยังคงมีอยู่ในหมู่บ้านชนบท แล้วค่อยปรับตัวเข้าสู่ระบบทุนนิยมอย่างช้า ๆ เมื่อมีการพัฒนาการคมนาคมเข้าถึงหมู่บ้าน ประมาณหลัง พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา

ในด้านสังคมวัฒนธรรม

นครศรีธรรมราช และเมืองอื่น ๆ ในภาคใต้ของประเทศไทย มนุษย์นับถือผี (Animism) เป็นลัทธิความเชื่อแรก ต่อมาในก่อนพุทธกาลในสมัยสุวรรณภูมิ นับถือศาสนาพราหมณ์ เมื่อศาสนาพราหมณ์ปรับเปลี่ยนเป็นศาสนาฮินดู ประมาณพุทธศตวรรษที่ 5-6 ดินแดนภาคใต้ก็นับถือศาสนาฮินดู จนกระทั่งอาณาจักรศรีวิชัยเรืองอำนาจ ประชาชนบางกลุ่มก็หันมานับถือศาสนาพุทธมหายาน ประมาณพุทธศตวรรษที่ 14-16 หลังจากนั้น เมื่อนครศรีธรรมราชรุ่งเรือง กลายเป็นศูนย์กลาง “สิบสองนักษัตร” ในศตวรรษที่ 17-18-19 ก็นับถือศาสนาพุทธหินยาน หรือเถรวาทแบบลังกาหรือลัทธิลังกาวงศ์ จนถึงปัจจุบันนี้ สำหรับศาสนาอิสลาม เข้ามาประมาณพุทธศตวรรษที่ 20 และศาสนาคริสต์ประมาณพุทธศตวรรษที่ 21

ในด้านภาคประชาชนในปัจจุบัน ถึงแม้นับถือพุทธเถรวาทลังกาวงศ์ ตามแบบวัฒนธรรมหลวง แต่จิตวิญญาณของชาวบ้าน ยังเป็นศาสนาและลัทธิความเชื่อที่ผสมผสานกลมกลืน

ชาวบ้านนับถือผีแบบดั้งเดิม นับถือเทวดา ตามศาสนาฮินดู เชื่อกำสอนของศาสนาพุทธ แบบ “ทำบุญ กัลวาบ” เชื่อโชคชะตา ไสยศาสตร์ “บุญทำ กรรมแต่ง” มากกว่าความคิดแบบวิทยาศาสตร์

สภาพภูมิศาสตร์และการคมนาคม

เทือกเขานครศรีธรรมราช ทอดยาวจากเหนือลงใต้ ตั้งแต่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผ่านนครศรีธรรมราช เข้าสู่พัทลุง ตรัง และชายแดนสงขลา ยอดเขาที่สูงที่สุดของเทือกเขานครศรีธรรมราชคือ เขาหลวงสูง 1,835 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง ยอดเขานี้ทำให้เกิดลำน้ำและแม่น้ำสำคัญที่ไหลไปทางทิศตะวันออก เช่น คลองท่าดี คลองเสาชิง คลองหัวตรุด คลองบ้านตาน (คลองท่าแพ) คลองท่าพูด คลอดกลาง คลองท่าลาด เป็นต้น แม่น้ำหรือคลองที่ไหลขึ้นทิศเหนือ แล้ววกออกอ่าวไทย เช่นแม่น้ำตาปี ส่วนที่ไหลไปออกทะเลอันดามัน คือ แม่น้ำตรัง ต้นน้ำเกิดในเขตอำเภอทุ่งสง กล่าวกันว่าเส้นทางระหว่างแม่น้ำตรัง กับแม่น้ำตาปี ซึ่งมีภูเขาเป็นตัวเชื่อมเป็นเส้นทาง การค้าเส้นทางหนึ่งตั้งแต่สมัยโบราณก่อนสุโขทัยเป็นราชธานี

สภาพทางภูมิศาสตร์ ที่เมืองนครศรีธรรมราชอยู่ติดชายฝั่งทะเล จึงทำให้เกิดการติดต่อทางเรือกับชาวต่างชาติ ที่เข้ามาซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า สำหรับแม่น้ำลำคลอง และทางเท้า ก็เป็นเส้นทางการคมนาคมที่สำคัญก่อนการพัฒนาทางบก ประมาณกลางพุทธศตวรรษที่ 25

ทางรถไฟสายใต้ ได้เปิดเดินรถครั้งแรกถึงเพชรบุรี ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2446 ต่อจากนั้นจึงเริ่มก่อสร้างทางรถไฟสายเพชรบุรี-สงขลา ตั้งแต่พ.ศ. 2452-2459 และสงขลา-ระแงะ พ.ศ. 2459-2462 แล้วสร้างต่อถึงสถานีสุโขทัยในปีกพ.ศ. 2464 (<http://www.chula.ac.th/triwe/research/south.html>.ทางรถไฟสายใต้)

การติดต่อกับกรุงเทพฯ โดยทางรถไฟของจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงเริ่มต้นตั้งแต่พ.ศ. 2459 แต่การติดต่อทางรถยนต์ด้วยถนนลูกรังบางตอน โดยใช้ถนนเพชรเกษม เริ่มต้นใน พ.ศ. 2493

อย่างไรก็ตาม การสร้างถนนในตัวเมืองนครศรีธรรมราช ได้เริ่มต้นตั้งแต่สมัยจัดตั้งมณฑลนครศรีธรรมราช และจัดให้มีข้าหลวงเทศาภิบาล ในพ.ศ. 2442 พระยาสุโขมณียวิชิตร ข้าหลวงเทศาภิบาลได้สร้างถนนราชดำเนิน ในเขตอำเภอเมือง จากท่าแพถึงประตูชัย แล้วต่อมาขยายถึงหัวถนน สร้างถนนรอบกำแพงเมือง ถนนจากท่าแพไปปากน้ำพยุคน ชุดคลองคุดชุมจากบางจากไปเชื่อมกับแม่น้ำปากพนัง (ณรงค์ นุ่นทอง, 2526 : 424)

การสร้างถนนดังกล่าวแล้ว เป็นเพียงการสร้างถนนภายในตัวเมืองเท่านั้น สำหรับการสร้างถนน จากตัวเมืองไปสู่อำเภอปากพนัง สร้างโดยกองทัพญี่ปุ่น ในพ.ศ. 2485

ก่อนพ.ศ. 2500 เส้นทางรถยนต์ ของเมืองนครศรีธรรมราช มีเพียงเส้นทางถนน ราชดำเนินเป็นถนนสายหลัก จากท่าแพถึงหัวถนน แล้วต่อไปยังอำเภอปากพ่อง และร่อนพิบูลย์ การติดต่อกับอำเภออื่น ๆ ต้องใช้ทางเรือ เดินเท้า หรือทางรถไฟ

ในด้านการปกครอง

เนื่องจากการศึกษาเรื่องนี้ เน้นกาลเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2398 ผ่านยุคข้าหลวง เทศาภิบาล พ.ศ. 2442 จนถึงยกเลิกมณฑลในพ.ศ. 2476 และเกี่ยวเนื่องถึงการเกือบสูญสลาย ของระบบเกลือ ประมาณ พ.ศ. 2530

จึงขออธิบายขอบเขตพื้นที่ของมณฑลนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2436 ประกอบด้วย เมืองนครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา และหัวเมืองทั้ง 7 คือ ปัตตานี ยะลา นนทบุรี ยะหริ่ง สายบุรี ระแงะ และรามัญ ต่อมา พ.ศ. 2449 ยกฐานะหัวเมืองทั้ง 7 เป็นมณฑลปัตตานี

อนึ่งเมืองนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2440 มี 9 อำเภอ คือ 1. อำเภอกลางเมือง 2. อำเภอเปี้ยซัด (ปากพ่อง) 3. อำเภอร่อนพิบูลย์ 4. อำเภอกลาย 5. อำเภอสิชล 6. อำเภอลำพูน 7. อำเภอฉวาง 8. อำเภอทุ่งสง 9. อำเภอเขาพังไกร แต่ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2559) มี 23 อำเภอ

สำหรับการศึกษาเรื่องนี้ ขอยึดอำเภอเก่า ๆ ที่ตั้งขึ้นก่อนพ.ศ. 2500 จำนวน 11 อำเภอ คือ กลุ่มชาวเมือง คือ อำเภอเมือง (1 อำเภอ)

กลุ่มชาวนอก คือ อำเภอปากพ่อง เชียงใหญ่ หัวไทร ชะอาด (4 อำเภอ)

กลุ่มชาวเหนือ คือ อำเภอลานสกา พรหมคีรี (2 อำเภอ)

กลุ่มนอกเขา คือ อำเภอฉวาง และรวมถึงอำเภอลำพูน (สมัยเป็นมณฑล)

กลุ่มชาวเล คือ อำเภอสิชล ท่าศาลา ขนอม (3 อำเภอ) เกลอ ชาวเล รวม อำเภอปากพ่องด้วย ส่วนอำเภออื่น ๆ ในปัจจุบัน เป็นเพียงตำบลที่ขึ้นกับ 11 อำเภอดังกล่าวแล้ว บางอำเภอ เช่น อำเภอลำพูน เขตบ้าน นาเดิม บ้านนาสาร บ้านส้อง ในปัจจุบันสังกัดจังหวัด สุราษฎร์ธานี

ผีอินุ่ย ในเขตอำเภอลำพูน และอำเภอฉวาง

ผีอินุ่ย คือผีบรรพบุรุษฝ่ายแม่ เป็นผีที่ดิ่งบุคคลในเครือญาติมาเกี่ยวข้องกัน การนับถือผีอินุ่ยตามที่ค้นพบ มีเฉพาะในเขตอำเภอลำพูน (บ้านนาสาร บ้านนาเดิม บ้านล้อม ปัจจุบันขึ้นกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี) และอำเภอฉวาง หรือประชาชนกลุ่มนอกเขา

สาเหตุของการนับถือผีอินุ่ย

ประชาชนในเขตอำเภอลำพูน อำเภอฉวางหรือ “พวกนอกเขา” ห่างไกลจากตัวเมืองนครศรีธรรมราช ขาดการคมนาคม ก่อนสร้างทางรถไฟ พ.ศ. 2458 และขาดถนนรถยนต์ ก่อน พ.ศ. 2510 ประกอบกับภูมิประเทศเป็นป่าไม้ ภูเขา จึงติดต่อกับตัวเมืองลำบาก ส่งผลให้ขาดแคลนอาหารบางประเภท เช่น อาหารจากทะเล

ชาวนอกเขาค่อนข้างอดอยาก ขาดแคลนอาหารทะเลดังกล่าวแล้ว จึงมีคำพูดเยาะเย้ยจากคนในเมืองว่า “ชาวนอกเขาเก็บหัวปลาทุกกุ้ง” ได้รับความเป็นเวลานาน ๆ (ดิเรกพรตตะเสน, 2528 : 242)

จากเหตุผลในเรื่องการขาดแคลนอาหาร จึงทำให้เกิดข้อห้ามว่า เมื่อทานอาหารห้ามพูดว่า “อาหารอร่อยหรือไม่อร่อย” ได้รับความโดยไม่ต้องเอ่ยปากชมหรือตำหนิ มิฉะนั้น “ผีอินุ่ย” จะลงโทษ ให้ปวดท้อง หรือเจ็บป่วย

ผีอินุ่ยจึงเป็นความผูกพันทางเครือญาติ แต่กลายเป็นความผูกพันนอกเครือญาติ แต่ทั้งสองอย่างคือความโยงใยทางสังคมและวัฒนธรรม

สาเหตุของการเกิดเกลอ

การเกิดเกลอในมิติทางด้านวรรณกรรมมุขปาฐะและคติพื้นบ้าน

เรื่องของเกลอ เป็นวรรณกรรมพื้นบ้านแบบมุขปาฐะที่เล่าติดต่อกันมาแบบไม่มี การบันทึก ตัวละครอาจแตกต่างกันออกไปบ้างตามพื้นที่ แต่เนื้อหาเน้นสรุปเรื่องของเกลอ หรือเพื่อน ในเรื่องความร่วมมือ ความรัก ความสามัคคี นำไปสู่ความสำเร็จ เป็นวรรณกรรมที่ผู้ใหญ่เล่าให้เด็ก ๆ ฟัง เพื่อปลูกฝังเด็กในวัตถุประสงค์ที่กล่าวมาแล้ว

สมัยผู้เขียนเป็นเด็ก ประมาณก่อน พ.ศ. 2500 แม่เคยเล่านิทานเรื่อง 5 เกลอ ให้ฟังบ่อย ๆ ดังนี้ แม่เล่าว่าในกาลครั้งหนึ่งมีผู้ชาย 5 คนเป็นเกลอ คือนายกอบใหญ่ นายกอบ

เล็ก (กอบ หมายถึงการนำฝ่ามือสองข้างซ้อนดักสิ่งของ) นายหูใหญ่ นายกันแหลม และ นายขี้มูกมาก วันหนึ่งสหายทั้ง 5 ร่วมเดินทางไปหากุ้ง ได้กุ้งมาเต็มลำเรือ ขณะแล่นเรือกลับมี ชายคนหนึ่งขอกุ้ง นายกอบเล็กเอามือซ้อนกุ้งให้ทีละตัว ๆ เพราะมือเล็ก จึงทำให้เสียเวลาซักช้า นายกอบใหญ่จึงเอามือซ้อนกุ้งให้จนเกือบหมด นายกันแหลมโกรธมาก จึงเอากันกระแทกเรือทะเล น้ำเข้าเรือใกล้จม นายกอบใหญ่จึงวิดน้ำออกจากเรือจนแห้ง แล้วนายขี้มูกมากสั่งขี้มูกใส่รูรั่วของ เรือจนหายรั่ว นายใบหูใหญ่จึงกางใบหูทำเป็นใบเรือ นำเรือกลับบ้าน เกลombang 5 ก็ปลอดภัย

บางพื้นที่เป็นเรื่องนิทาน 4 เกลombang คือ นายกอบใหญ่ นายจุมุกโตขี้มูกมาก นาย กันแหลม และนายใบหูใหญ่ ได้เดินทางออกทะเลไปหากุ้งจนได้มาเต็มลำเรือ มาถึงท่าเรือมีชาย แก่ขอกุ้ง นายกอบใหญ่ตักกุ้งให้เกือบหมดลำเรือ นายกันแหลมโมโหจึงเอากันกระแทกลำเรือทะเล ในที่สุดนายจุมุกโตขี้มูกมาก ก็ช่วยอุดรูรั่วของเรือได้ นายใบหูใหญ่จึงกางใบหูทำใบเรือ แล่นใบ ต่อไป (<http://thaiarc.tu.ac.th/Solktales/southern/#story2>.)

เรื่องไอ้

ปู่โป่งกับเพื่อนเกลombang 5 คน คือ ไอ้ปู่โป่ง (ผายลมดัง) ไอ้วานเลี่ยม (กันแหลม) ไอ้ขี้ หมุกมาก ไอ้หูกาง และไอ้ X ยาว อยู่มาวันหนึ่งทั้ง 5 คน จัดหาเรือไปขโมยไก่ หลวงแห่งในเวลา พลบค่ำ ไอ้ปู่โป่งรับอาสาไปจับไก่ ไอ้วานเลี่ยมขึ้นไปด้วยตัวคนเดียว เมื่อไอ้ปู่โป่งเข้าไปจับไก่ใน เล้า บังเอิญไอ้ปู่โป่งผายลมเสียงดัง จนหลวงแห่งได้ยิน และตะโกนออกมาว่า “ใครลักไก่กู” “จับได้ฉัดให้ตาย” เกลombang ทั้งสองคนตกใจมาก ริ่งหนีเอาตัวรอดสุดชีวิต ไอ้วานเลี่ยมมาถึงเรือ ก่อน กระโดดลงเรือ กันกระแทกเรือรั่ว ไอ้ปู่โป่งตามมาติด ๆ เมื่อเห็นเรือรั่ว ไอ้ขี้มูกมาก จึงสั่งขี้ มุกใส่รูรั่ว สามารถอุดเรือได้ ไอ้หูกางใช้ใบหูทำใบเรือ พอลมพัดเรือก็หมุนเพราะขาดหางเสือ ไอ้ X ยาวเห็นท่าไม่ดี เลยถอดผ้าถุงเอา X คัดทำเรือ เรือก็แล่น พาเกลombang ทั้ง 5 หลบหนีรอดพ้นมา ได้ (<http://share.psu.ac.th/blog/tamastory/5662>)

นิทานสามเกลombang มีคน 3 คน คนหนึ่งหน้าแข็งเดาะนิด ๆ คนที่สองหัวล้านโล่งใจง คนที่สามเป็นกลางคันไปทั้งตัว วันหนึ่งคนทั้งสามนัดกันไปวิดปลาในหนองน้ำกลางทุ่งนา ก่อนวิด ปลาสัญญากันว่าใครหยุดจะลดส่วนแบ่ง

ทั้งสามคนเริ่มต้นวิดปลา แดดก็ร้อน เหนื่อยก็เหนื่อย แต่ไม่กล้าหยุดพัก ไอ้ หัวล้านก็ร้อนจนสบหนังศีรษะ ไอ้หน้าแข็งเดาะก็โดนปลิงกัดเจ็บ ๆ คัน ๆ ไอ้ขี้กลางก็คันไปหมด ทั้งตัว เมื่อสุดจะอดทนต่อไป ไอ้หน้าแข็งเดาะวางอุบายหลอกว่า ปลาซ่อนตัวใหญ่มาชนหน้าแข็ง หยุดงมปลาซ่อนแล้วเอามือปลดปลิงออก แล้วบอกว่าจับปลาซ่อนไม่ได้ ไอ้หัวล้านพูดว่า “กูเห็น

ปลาแล้ว” จึงดำน้ำจับปลา แล้วบอกว่าตัวใหญ่มากจับไม่ได้ ไข่ชุกกลางคันมากแกลังโมโห (โกรธ) เอามือเกาซีกกลางจนหายคัน ต่อจากนั้นทั้งสามคนก็วิดน้ำต่อไป แล้วจับปลาแบ่งเท่า ๆ กัน (<http://thaiarc.tu.ac.th/folftales/southern/#story2>.)

นอกจากนี้ยังมีนิทานพื้นบ้าน เรื่อง เกลอลเขา เกลอลเล (เกลอลภูเขา เกลอลทะเล) ของคนเมืองตรัง เนื้อหาย่อ ๆ เล่ากันว่า เมื่อไข่เกลอลไปวังเกลอล หรือเยี่ยมเยือนไข่เกลอลเขา ก็ได้ของฝากเป็น มูสังหรือชะมด ดัดมือกลับบ้านไปหนึ่งตัว โดยไข่เกลอลเขาบอกไข่เกลอลเลเชิงหยอกกันตามประสาเกลอลว่า มูสัง เป็นสัตว์เลี้ยงง่าย มันกินเพียงซีไ้ก็อยู่ได้แล้ว ด้วยวิถีชีวิตคนอยู่ทะเลที่ไม่เคยรู้จักมูสัง จึงนำไปขังไว้คอกไก่ตามคำของไข่เกลอล แต่แล้วก็ต้องสูญเสียไก่ไปทั้งเล้า เพราะมูกะสังกิน ต่อมาเมื่อไข่เกลอลเขามาวังเกลอลบ้าง ควายเล หรือปูทะเลขนาดใหญ่ก็เป็นของแปลกใหม่ที่ไข่เกลอลเลฝากให้เพื่อนหอบหิ้วกลับบ้าน พร้อมทั้งคำแนะนำเชิงหยอกอีกเช่นกันว่า เจ้าความเลตัวนี้กินน้ำเหี่ยวเป็นอาหาร และถ้าถูกมันฟัน (ปูหนีบ) ก็ให้รีบกัดเขา (ก้าม) อีกข้างของมันทันที เมื่อกลับถึงบ้าน ไข่เกลอลเขาก็จับเจ้าควายเลใส่กะละมังเอาไว้ บอกให้ภรรยาไปเหี่ยวใส่กะละมัง เพื่อเลี้ยงเจ้าควายเลตามคำของไข่เกลอลเล ครั้นเวลาค่ำนางก็ไปให้อาหารสัตว์เลี้ยงตามที่สามีบอก ปูหรือควายเลของไข่เกลอล เมื่อมีอะไรเข้าใกล้ตัวมันก็จะหนีบเอาโดยสัญชาตญาณป้องกันตัว นางจึงต้องเรียกสามีให้มาช่วย ไข่เกลอลเขาก็รีบก้มหน้าลง เพื่อจะกัดเขาอีกข้างของมันทันที ตามคำแนะนำของไข่เกลอล ก็เลยถูกก้ามอีกข้างหนึ่งของควายเลหนีบแถมเข้าให้ ในขณะที่ก้ามอีกข้างหนึ่งก็ยังไม่ปล่อย สุดท้ายของเรื่องเมื่อไข่เกลอลทั้งสองมาพบกันอีกประโยคที่สัพยอกกันว่า มึงเสียไก่แค่สองตัวจะเป็นไรไป..กู้ทั้งเจ็บทั้งเหม็น ในบางแห่งจึงให้ชื่อนิทานเรื่องนี้ว่า “ทั้งเจ็บทั้งเหม็น” (http://www.iamtrang.com/detail_page.php?sub_id=605)

ขอยกตัวอย่างเรื่องเกลอล ในอีกเหตุการณ์หนึ่งในจังหวัดพัทลุง แห่งบ้านเขาโพลกเพลง ชื่อนายอ่ำ และนายชวน ทั้งสองเป็นเกลอลสนิทสนมกันมาตั้งแต่เด็ก ๆ ระยะเวลาที่คอมมิวนิสต์ระบอบเข้ามาในหมู่บ้าน (พ.ศ.2512-2520) ทั้งสองคนได้รับปืนบราวน์ของทางราชการไว้ป้องกันหมู่บ้านคนละครบอ แต่ไม่เคยลั่นไกเลย ตกเย็นวันหนึ่งทั้งสองหยอกล้อกันในทำนองว่าปืนนี้ยิงได้หรือไม่ เกลอลชวนเปิดฝ้าดู กังไค้งแล้วพูดว่า “ยิงรูวานกูแล” อ่ำส่องปลายปืนจ่อ “รูวาน” แล้วกดไกปืน ชวนขาดใจตายทันที

ความผูกพันของการผูกคองและเป็นเกลอล ทำให้ครอบครัวของชวน ไม่ถือโทษและแจ้งทางราชการว่า “ลั่นไกปืน ใส่ตนเอง” ครอบครัวของอ่ำนอกจากไปช่วยงานศพแล้ว ยังช่วยครอบครัวของชวนทำไร่ ทำนา ลูก ๆ ของชวนก็เรียกอ่ำว่า พ่อ อย่างเคารพ

ภาพสะท้อนเรื่องเล่าของเกลล จากวรรณกรรมมุขปาฐะหรือคำบอกเล่าจากเรื่องจริงบ้าง นิทานพื้นบ้านบ้าง สะท้อนให้เห็นว่า สาเหตุของการเกิดเกลล

1. สภาพระบบนิเวศธรรมชาติที่แตกต่างกัน ทำให้ผลผลิตแต่ละระบบนิเวศแตกต่างกัน ถึงแม้เป็นระบบการผลิตเพื่อยังชีพในสังคมชาวบ้าน แต่ความจำเป็นพึ่งพาในเชิงเศรษฐกิจ วัฒนธรรมยังคงมีอยู่บ้าง แต่ไม่ใช่เพื่อการค้า การค้าเป็นเรื่องของภาคส่วน เมืองหรือรัฐ

2. วรรณกรรมมุขปาฐะ เป็นการสอนชาวบ้านให้รู้จักมีความรัก สามัคคี พึ่งพาอาศัยกัน ความสามัคคี การให้อภัยซึ่งกันและกัน ย่อมนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย คนเรามีบุคลิกภาพต่างกัน แต่เป็นเกลลกันก็ช่วยเหลือกันได้

3. เกลลมีความสำคัญพอ ๆ กับญาติ หรือมากกว่าญาติ บางครั้งเกลลตายแทนกันได้ นายหนึ่งตะลุง พร้อม บุญฤทธิ์ กล่าวว่า “เกลลเป็นมากกว่าบารมี และพรรคพวกเพื่อการพึ่งพาอาศัย” (สุวิทย์ มาประสงค์ ใน http://oknation.nationtv.tv/blog/STCC/210/09/04/entry_1)

เกลลพวง หรือเกลลย่าน

ในบางท้องถิ่น เช่น ตัวอย่างจังหวัดพัทลุง นอกจากผูกเกลลระหว่างคนสองคนแล้ว ยังมีการผูกเกลลพวง หรือเกลลย่าน คือ การรวมเกลลของเกลลต่อ ๆ กันไป เป็นย่าน เป็นโยด เมื่อมีงานสำคัญ หรืออย่างน้อยปีละครั้งก็มานัดรวมกัน เช่น ตัวอย่างของนายหนึ่งตะลุงพร้อมน้อย จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็น ส.ส. จังหวัดพัทลุง สังกัดพรรคประชาธิปัตต์ ถึง 3 สมัย ใน พ.ศ. 2522 – พ.ศ. 2526 และพ.ศ. 2529 สาเหตุการได้รับเลือกตั้งมีหลายประการ แต่การเป็นหนึ่งตะลุงที่มีชื่อเสียง และการผูกย่าน โผูกโยด โดยผ่านระบบเกลลพวง และเกลลย่าน ก็เป็นสาเหตุสำคัญของการชนะเลือกตั้ง

การเกิดเกลลเนื่องจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ และการคมนาคม

สภาพทางภูมิศาสตร์ภาคใต้ มีเทือกเขาเป็นแนวเหนือใต้ บริเวณตรงกลางคาบสมุทร แล้วลาดเอียงลงชายฝั่งทะเลทั้งสองด้าน ทำให้เกิดที่ราบแคบ ๆ ชายฝั่งทะเล หรือที่ราบแคบ ๆ ระหว่างภูเขา ภูเขาในภาคใต้เริ่มตั้งแต่เทือกเขาภูเก็ตจากจังหวัดระนอง เลียบชายฝั่ง

ทะเลอันดามัน เทือกเขานครศรีธรรมราช จากสุราษฎร์ธานี ลงไปถึงพัทลุง ตรัง สงขลา แล้วต่อด้วยเทือกเขาสันการาคีรี แนวทิศตะวันออก-ตะวันตก กันพรมแดนไทย-มาเลเซีย

สภาพภูมิศาสตร์ดังกล่าวแล้ว ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นบ่อเกิดของปัจจัยในการยังชีพ แตกต่างกัน จึงต้องพึ่งพิงกัน ในสิ่งของที่หมู่บ้านผลิตไม่ได้

ประกอบกับก่อนพ.ศ. 2552 ไม่มีทางรถไฟ และถนนเชื่อมระหว่างเมืองต่อเมือง ทางรถไฟสายเพชรบุรี-สงขลา สร้างระหว่าง พ.ศ. 2452-2459 และสงขลา-ระแงะ พ.ศ. 2459-2462 และสร้างต่อถึงสุโขทัย พ.ศ. 2464 ถนนเพชรเกษม จากกรุงเทพฯ สร้างถึงสะเดา พ.ศ. 2493

การเดินทางจึงใช้ทางเท้า และทางเรือ ทั้งในแม่น้ำและทะเลเป็นสำคัญ การพัฒนาถนนเชื่อมระหว่างจังหวัดต่อจังหวัดในภาคใต้ และระหว่างอำเภอต่ออำเภอ เริ่มขึ้นเมื่อประมาณหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2482-2488) แล้วขยายต่อในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2503-2509) และติดต่อกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 และที่ 3 (พ.ศ. 2510-2519)

ก่อนการพัฒนาทางหลวงแผ่นดินในภาคใต้ สังคมภาคใต้เกิดกระจุกตัวตามธรรมชาติตามแนวสภาพภูมิศาสตร์ และการปกครอง เช่น มณฑลนครศรีธรรมราช ก็มีการติดต่อกันระหว่างเมืองไชยา สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา ส่วนปัตตานี 7 หัวเมืองแยกออกมาเป็นมณฑลต่างหาก ในพ.ศ. 2449 หัวเมืองชายฝั่งทะเลมหาสมุทรอินเดีย ถูกกั้นกลางด้วยเทือกเขาภูเก็ต เช่นนางหงส์ ก็ทำให้ขาดการติดต่อกับฝั่งนครศรีธรรมราชและสงขลากระทำได้อย่างเดียวคือ โดยสารทางเรือจากเกาะภูเก็ต แล้วขึ้นรถไฟที่กันตังไปยังสงขลานครศรีธรรมราช หรือกรุงเทพฯ แต่ก็หลังจาก พ.ศ. 2459 เมื่อทางรถไฟถึงสงขลา

การผูกเกลือ จึงทำกันเป็นเขตพื้นที่ของระบบนิเวศที่แตกต่างกัน เช่น มณฑลนครศรีธรรมราช ผูกเกลือในกลุ่มอำเภอเขตภูเขา ชายทะเล เขตอำเภอพื้นราบ และเขตอำเภอเมือง ส่วนเขตเมืองสงขลา ก็ใช้ทะเลสาบเป็นศูนย์กลาง ผูกเกลือในเขตจังหวัดพัทลุง สงขลา รอบ ๆ ทะเลสาบ ระหว่างเกลือเขา เกลือเล และพื้นราบ เกลือในเมือง

ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกันในภูมิภาคชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของภาคใต้ จึงเกิดคำกลอนชาวบ้านที่ว่า “พัทลุงมีดอน นครมีท่า ตรังมีนา สงขลา มีบ่อ” (วิเชียร ณ นคร, 2528 : 230)

การผูกเงลระหว่างมณฑล เช่น มณฑลนครศรีธรรมราชกับมณฑลปัตตานี หรือมณฑลภูเก็ต อาจมีบ้างแต่น้อย หรือแทบไม่มีเลย ทั้งนี้เพราะระบบนิเวศแต่ละเขตมีผลผลิตที่แตกต่างกันพอเพียงให้พึ่งพิงอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องแสวงหาผลผลิตจากแดนไกล ในสมัยที่ขาดการคมนาคม อีกอย่างหนึ่ง วัฒนธรรมของมณฑลภูเก็ตประกอบด้วยคนจีนและคนไทยชาวบ้านที่ห่างไกล และวัฒนธรรมของมณฑลปัตตานี ก็เป็นกลุ่มไทยมุสลิมมากกว่าไทยพุทธ การผูกเงลจึงมีน้อย

จากสภาพภูมิศาสตร์ หรือระบบนิเวศทางธรรมชาติที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดผลผลิตและปัจจัย 4 แตกต่างกัน ประกอบกับการขาดแคลนการคมนาคม จึงเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งในการผูกเงล ในระหว่างพ.ศ. 2442-2520 หรือระหว่างสมัยการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล ถึงยุคต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างถนน เชื่อมระหว่างหมู่บ้านกับตัวเมืองมากยิ่งขึ้น

การเกิดเงลเนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ในระบบการผลิตแบบยังชีพ หรือการผลิตแบบเลี้ยงตัวเอง (Self Sufficiency Economy) ถึงแม้ว่าหมู่บ้านจะผลิตสิ่งของตัวเองเพื่อบริโภค เช่น ปลูกข้าวเพื่อกิน ปลูกฝ้ายเพื่อทอผ้าใช้เอง สร้างเครื่องมือ เครื่องใช้ บ้านเรือน จากวัสดุในท้องถิ่น แต่ภายใต้ระบบนิเวศที่แตกต่างกัน ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติแตกต่างกัน ผลผลิตจึงมีมากน้อยในบางพื้นที่ และขาดแคลนบางพื้นที่ การแลกเปลี่ยนผลผลิตหายากจึงต้องมีบ้าง ดังนั้น การแลกเปลี่ยน การค้าขายจึงเกิดขึ้นอย่างเบาบาง ในระบบการผลิตเพื่อยังชีพ หรือระบบการผลิตแบบเลี้ยงตัวเอง

ของมีค่า สินค้าฟุ่มเฟือย จึงเป็นของจำเป็นสำหรับชนชั้นศักดินา เพื่อสร้างคุณค่า ศักดิ์ศรี และชนชั้นของตนเอง ในขณะที่เดียวกัน เกลือ เครื่องใช้ที่ทำด้วยเหล็ก ภาชนะดินเผาเป็นความจำเป็นสำหรับชนชั้นไพร่ สามัญชน จึงต้องมีการแลกเปลี่ยน หรือพึ่งพิงอิงกันในการแลกเปลี่ยนในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น การค้าขาย ระบบเครือญาติ และการผูกเงลในกรณีไม่ใช่เครือญาติ

ระบบการผลิตเพื่อการค้า หรือการค้าขาย มีมาตั้งแต่สมัยโบราณผ่านช่องแคบมะละกา เป็นเส้นทางการค้าสำคัญของระหว่างจีนกับอินเดีย ตั้งแต่สมัยอาณาจักรตามพรลิงค์ และเป็นเส้นทางการค้าทางบก เพื่อเชื่อมทะเลอันดามันกับอ่าวไทย ในการเป็นทางลัดเพื่อเดินทางไปสู่เจเนละ (กัมพูชา) เวียดนาม จีน โดยไม่ต้องผ่านช่องแคบมะละกา

ระบบการค้าจากอาณาจักรตามพรลิงค์ ผ่านสมัย 12 นักษัตริย์ จนถึง นครศรีธรรมราช ระดับหัวเมืองชั้นเอกของกรุงศรีอยุธยา และมณฑลเทศาภิบาลของกรุงเทพฯ เป็นเพียงการค้าระหว่างประเทศของชนชั้นขุนนาง นายทุนต่างชาติ ที่เก็บส่วย จังกอบ หรือภาษีอื่น ๆ จากไพร่ เพื่อค้าขายกับต่างประเทศ ตั้งแต่ยุคการค้าระหว่างจีนกับอินเดีย แล้วต่อมาเป็น อาหรับ เปอร์เซีย และชาติยุโรปอื่น ๆ ในยุคสมัยการค้าอาณานิคม จนถึงสมัยการทำสนธิสัญญา เบาริ่ง เพื่อยกเลิกระบบผูกขาดซื้อขายสินค้าของหลวง เปลี่ยนเป็นระบบการค้าเสรีในพ.ศ. 2398 (ค.ศ. 1855) (ChatthipNartsupha and SuthyPrasartset, 1981) แต่ระบบเสรีก็เอื้อให้กับนายทุนต่างชาติ เช่น ชาวยุโรป และชาวจีนที่ใช้ข้อได้เปรียบทางเศรษฐกิจ การเมือง เข้ามาเป็นชนชั้นนายทุน และพ่อค้าในระบบเศรษฐกิจใหม่ในขณะที่คนไทยก็ยังเป็นไพร่ที่สังกัดมูลนาย หลังจากระบบไพร่ในพ.ศ. 2448 แล้ว ไพร่หรือชาวบ้านส่วนหนึ่งก็อาจเปลี่ยนเป็นพ่อค้าท้องถิ่นบ้าง ค้าขายหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว เช่น พ่อค้าวัวต่างในภาคเหนือ (ชูลิทธิ ชูชาติ, 2546) ในภาคใต้ นครศรีธรรมราช ระหว่างพ.ศ. 2442–2505 ก็มีพ่อค้า แม่ค้า ใช้เกวียน หรือหาบคนค้าขายสินค้าทะเล ระหว่างชาวเล กับชาวเมือง และชาวเมืองกับชาวเหนือ หรือใช้เส้นทางรถไฟค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าทะเล เช่น เกลือ ปลาแห้ง ปลาเค็ม กะปิ กับชาวนอกเขา หรือหมู่บ้านใกล้เคียงสถานีรถไฟ

หลังจากทางรถไฟสายใต้สร้างเสร็จถึงนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2458 และสงขลา ในพ.ศ. 2459 สินค้าจากกรุงเทพฯ และจากเมืองอื่น ๆ ก็เข้าสู่เมืองที่อยู่ใกล้สถานีรถไฟ และได้มีการสร้างทางเท้า ทางเกวียน (ต่อมาขยายเป็นทางรถยนต์) เชื่อมระหว่างเมืองกับหมู่บ้าน สินค้าจากเมืองเข้าสู่หมู่บ้านมากยิ่งขึ้น ในที่สุดก็เกิดตลาดนัด หมุนเวียนไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ เช่น หลังปีพ.ศ. 2488 เกิดตลาดนัดอาทิตย์ละ 1 วันในหมู่บ้านหนองนก บางจาก บางสระ แนวนอนอำเภอเมือง-ปากพั่น หรือมีตลาดนัดเสาชิง ตลาดนัดไม้หลา ถนนอำเภอเมือง-ร่อนพิบูลย์

การขาดแคลนพ่อค้าในหมู่บ้าน คนไทยในระบบไพร่ ยังชีพด้วยการเกษตร ทำไร่ทำนา เพื่อการยังชีพ ชาวบ้านไม่ประกอบอาชีพค้าขาย การซื้อสินค้าจำเป็นบางอย่างนาน ๆ ครั้งก็เดินทางด้วยเท้า ทางเรือ มาซื้อในเมือง หรือตลาดในตำบลใหญ่ ๆ ตลาดนัดในหมู่บ้านเกิดขึ้นหลังจากเกิดการสร้างถนนดินลูกรัง เชื่อมระหว่างเมืองกับหมู่บ้าน

เมื่อขาดแคลนพ่อค้า ประกอบกับขาดแคลนเงินตราในระบบแบบยังชีพ หรือระบบแบบการผลิตแบบเลี้ยงตัวเอง จึงต้องมีเพื่อนต่างแดน ต่างเขตพื้นที่ซึ่งมีทรัพยากรต่างกัน ไร้พึ่งพาอาศัยกัน ในระบบการแลกเปลี่ยนที่ไม่ผ่านตลาด ในรูปแบบของ “การไปหาเพื่อน ไปหา

เกลอ” (พุนคักดี ซานิกรประดิษฐ์, 2537 : 39) เพื่อเอื้อมเอื้อน แลกเปลี่ยนสิ่งของตอบแทนซึ่งกันและกัน โดยมีพื้นฐานการแลกเปลี่ยนอยู่ที่การพึ่งพากัน คือ “แลกเปลี่ยนเพื่อพอกินพอใช้ ไม่ได้แลกเปลี่ยนให้รวย ให้เขาอยู่ได้ เราก็คงอยู่ได้” (พุนคักดี ซานิกรประดิษฐ์, 2537 : 42)

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ คือ การขาดแคลนผลผลิตซึ่งเกิดจากระบบนิเวศธรรมชาติที่ต่างกัน ทำให้เกิดวัฒนธรรมชุมชน คือ “เกลอ” ในการแลกเปลี่ยน แต่ไม่ใช่แลกเปลี่ยนในด้านการค้า ตามระบบทุนนิยม

ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม

อาริสโตเติล (พ.ศ. 160–222) กล่าวว่า “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม” ต้องอยู่ร่วมกันภายในนครรัฐ (Polis) สิ่งที่อยู่นอก Polis ได้ ก็มีแต่พระเจ้าและสัตว์เท่านั้น (www.goodreads.com/Aristotle/Quotes. and <http://books.goolge.co.th/books?isbn=0271044055>)

จากแนวความคิดของปราชญ์กรีกโบราณ มาสโลว์ (Abraham Harold Maslow พ.ศ. 2451–2513) ได้เขียนในเรื่อง “A Theory of Human Motivation” โดยจัดลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ไว้ 5 ระดับ ดังนี้

ระดับหนึ่ง ความต้องการทางกายภาพ หรือความต้องการพื้นฐาน (Physiological) ได้แก่ การมีลมหายใจ อาหาร น้ำ การนอนหลับ เพศ ฯลฯ ระดับสอง ความต้องการความปลอดภัย (Safety) ในด้านร่างกาย ครอบครัว สุขภาพ การทำงาน ทรัพยากร ศีลธรรม ระดับสามความต้องการความรัก (Love/belonging) ความรักจากเพื่อน ครอบครัว และความรักระหว่างเพศ ระดับสี่ความภาคภูมิใจ (Esteem) เป็นความต้องการด้านชื่อเสียง ความเคารพนับถือจากสังคม ระดับห้าความสมบูรณ์ของชีวิต (Self-actualization) ซึ่งถือเป็นคุณค่าของชีวิต ที่มนุษย์แต่ละคนปรารถนา ขั้นนี้ถือว่าเป็นความต้องการความสำเร็จสูงสุดของบุคคล หรือความสมบูรณ์ของชีวิต (<http://th.m.wikipedia.org/wiki/ลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์>)

จากตัวอย่างทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ที่จะต้องอยู่ร่วมกันในสังคม จากสมัยโบราณถึงปัจจุบันดังกล่าวแล้ว รศ.ดร.อารีย์ เพชรพุด นักจิตวิทยาอุตสาหกรรม จึงได้ให้สัมภาษณ์กับผู้เขียนว่า เหตุผลหนึ่งของการผูกเกลอ นอกจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจแล้ว ปัจจัยทางด้านจิตวิทยาสังคมก็เป็นเหตุผลสำคัญทำให้คนภาคใต้ต้อง “เป็นเกลอ” หรือผูกเกลอกัน (สัมภาษณ์ ดร.อารีย์ เพชรพุด, 18 ธันวาคม 2559)

การเป็นเกลอของคน เกิดจากบุคลิกภาพภายนอกและบุคลิกภาพภายใน เช่น จิตใจ ความรู้สึก เจตนาคติที่สอดคล้องกัน จึงเป็นเกลอกัน เพราะชอบพอกันในเรื่องอุปนิสัย และรูปร่างหน้าตา เกลอแบบนี้คนเป็นเกลอสมัครใจเป็นเกลอกันเอง ต่างจากชนิดที่พ่อแม่จัดหาให้เป็นเกลอ (สัมภาษณ์ ดร.อารีย์ เพชรผุด, 18 ธันวาคม 2559)

การผูกเกลอ หรือการเป็นเกลอ จึงมี 2 ประเภท คือ

1. พ่อ แม่จัดการให้ลูก ๆ เป็นเกลอ หรือผูกเกลอ
2. เกลอ ผูกเกลอกันเอง หรือเป็นเกลอกันเอง

การเป็นเกลอ มีเงื่อนไขว่า ต้องเป็นเพศเดียวกัน เป็นเกลอต่างเพศไม่ได้

ดร.อารีย์ เพชรผุด ยังได้ยกตัวอย่างอีกว่า คุณพ่อของเธอเคยเป็นผู้ใหญ่บ้านที่ หมู่บ้านบางพุทรา อำเภอเมือง นครศรีธรรมราช สภาพหมู่บ้านติดถนนสายหัวถนน-ปากพ่อง มี ล้ำคลองผ่านบ้าน แต่ลักษณะหมู่บ้านก็เป็นหย่อมบ้าน (Cluster) ซึ่งต้องพึ่งพิงกับหย่อมบ้านอื่น จึงต้องมีเพื่อนหรือเกลอไว้พึ่งพาอาศัยกัน เช่น ก่อนฤดูฝน หรือต้นฤดูฝนก่อนน้ำเจ็มนองท่วมทุ่ง นา เพื่อนบ้านในเขตอำเภอปากพ่อง ก็จูงวัวมาตามถนน แล้วขอพักค้างคืนที่บ้าน เพื่อรอน แรมเดินทางต่อไปยังบ้านเพื่อนเกลอ “ชาวเหนือ” ในพื้นที่ลพบุรี และศรีวิชัย เพื่อฝากวัวควาย ในฤดูฝน

บางครั้งการเป็นเกลอ ยังมีส่วนเกื้อหนุนในการประกอบอาชีพ และการเมือง การปกครอง เช่น การผูกเกลอระหว่างกำนันกับกำนัน หรือกำนันกับผู้ใหญ่บ้าน เพื่อช่วยเหลือ กันในเรื่องการปกครอง รวมทั้งการหาเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎร (สัมภาษณ์ ดร.อารีย์ เพชรผุด, 22 ธันวาคม 2559)

เกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้ง ประสพการณ์ของผู้เขียนก็พบว่า อดีต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นครศรีธรรมราชหลายสมัยในอดีต เช่น นายนิยม อุประมัย นายฉ่ำ จำรัสเนตร ก็ใช้ระบบเกลอ ระบบเครือญาติในการหาเสียง แบบเข้าหา “โยด” เข้าหา “เพื่อนเกลอ” แบบบอกต่อ การใช้วัฒนธรรมชาวบ้านในการประสานติดต่อเพื่อการหาเสียง เลือกตั้ง จึงทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เช่น “ครูฉ่ำ จำรัสเนตร” ประสบผลสำเร็จมากที่สุด ในการเลือกตั้ง

พระบรมธาตุเจดีย์ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นศูนย์กลางทางด้านสังคมวัฒนธรรมที่ประชาชนในภาคใต้ ตลอดจนคนไทยในรัฐกลันตัน ตรังกานู และไทรบุรี ต้องเดินทางมาสักการบูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา ประเพณีสารทเดือนสิบ ประชาชนทุกสารทิศจะเดินทางมาทำบุญที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

การเดินทางมาทำบุญพระบรมธาตุเจดีย์ ก่อน พ.ศ. 2500 มีถนนรถยนต์เชื่อมระหว่างตัวเมืองกับอำเภอปากพนัง และอำเภอร่อนพิบูลย์ ทางรถไฟเชื่อมมาระหว่างตัวเมืองกับอำเภอทุ่งสง ฉวาง อำเภออื่น ๆ ต้องเดินเท้าและใช้ทางเรือ เพื่อเชื่อมต่อกับถนน หรือเดินทางตรงเข้าสู่ตัวเมือง

นอกจากนี้ ในสมัยดังกล่าวแล้ว โรงแรมในตัวเมืองนครก็มีน้อย และไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชาวบ้าน จึงต้องอาศัยวัด หรือบ้านญาติ เกลข เป็นที่พักแรมค้างคืน ในการเดินทางมาตัวเมือง

ก่อนปี พ.ศ. 2500 จากประสบการณ์ของผู้เขียนได้พบการเดินทางของชาวบ้านมาร่วมทำบุญงานสารทเดือนสิบ และร่วมพิธีกรรมขบวนแห่ผ้าห่มพระบรมธาตุ ในวันมาฆบูชา ดังนี้

1. เดินทางโดยทางเรือ ชาวเหนือ หรือประชาชนในเขตต้นน้ำ อำเภอลานสกา พรหมคีรี ก็ใช้พาหนะ “เรือเหนือ” ล่องลงมาตามลำคลอง รอนแรมมาจนถึงวัดต่าง ๆ ในเขตตัวเมืองนครศรีธรรมราช ก็จะไปอาศัยพักในวัดที่ใกล้วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารหรือถ้าบ้านเกลขอยู่ริมคลอง ก็จะพักที่บ้านเกลข เช่น การเดินทางตามคลองท่าดี ก็จะพักที่วัดโคกธาตุ วัดท้าวโคตร (วัดชายนา) วัดสวนหลวง

สำหรับประชาชนในเขตอำเภอชายทะเล เช่น ท่าศาลา ลิชล ชนม ก็เดินทางเรือ มายังคลองท่าแพ แล้วเดินทางบกเข้าสู่ตัวเมือง

2. เดินทางโดยทางรถไฟ เมื่อทางรถไฟถึงตัวเมืองนครศรีธรรมราช ในพ.ศ. 2458 ประชาชนในเขตอำเภอทุ่งสง อำเภอฉวาง และอำเภอลำพูน ก็เดินทางเท้าจากหมู่บ้านมายังสถานีรถไฟ แล้วโดยสารรถไฟมายังตัวเมืองนครศรีธรรมราช

3. เดินทางรถยนต์ และทางเรือ ประชาชนในเขตอำเภอหัวไทร อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอปากพนัง เดินทางเรือตามแม่น้ำปากพนังแล้วมาขึ้นรถยนต์ที่ตัวเมืองปากพนัง เดินทางต่อมายังเมืองนครศรีธรรมราช

การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนาที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ถือเป็นพิธีกรรมสำคัญของคนพุทธในจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งต้องมาร่วมในงานบุญจึงมีความจำเป็นต้องมีเกลล หรือบ้านเกลลในเมืองไว้พักอาศัย หรือพักในวัดต่าง ๆ ในตัวเมือง

ปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรมในเรื่อง “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม” ทฤษฎีบุคลิกภาพที่คล้ายกันทำให้เกิดการชอบพอกัน พิธีการทำบุญสารทเดือนสิบ พิธีกรรมศาสนาที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร หรือ “วัดพระธาตุยอดทอง(คำ)” จึงเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งของการเป็นเกลลหรือการผูกเกลล

วัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งของชาวนิดคือ “ยอมหักไม่ยอมงอ” หมายถึง การไม่ยอมจำนนให้แก่ใครง่าย ๆ โดยไม่มีเหตุผล หรือถูกบังคับ นอกจากนี้คนนิดยังไม่ไว้ใจเจ้านาย “นายรักเหมือนเสือทอด หินนายรอดเหมือนเสือหา” หรือ “เราเมานายถีบเรา นายเมานายถีบเรา” (วิเชียร ณ นคร, 2528 : 217)

เมื่อวัฒนธรรมของคนนิด ไม่ไว้ใจผู้บังคับบัญชาในสมัยการปกครองเทศาภิบาล หมายถึง ขุนนางจากกรุงเทพ หรือข้าหลวงประจำจังหวัด รวมทั้งข้าราชการที่มาจากท้องถิ่นอื่น คนนิดจึงต้องมีเกลล มีเพื่อน เพื่อสร้างบารมี และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังสำนวนที่ว่า “เข้าป่าอย่าได้ขาดไฟ ไปไหนอย่าได้ขาดเพื่อน” แต่การมีเกลล มีเพื่อน ก็ต้องเลือกและคบกันอย่างซื่อสัตย์ ไว้ใจได้ มิใช่เป็นแต่เพียง “ไอ้เกลลหน้าเหล้า ไอ้เฒ่าหน้าหม้อ” (วิเชียร ณ นคร, 2528 : 227-228) หมายความว่า เป็นเกลลเพื่อหลอกเพื่อน เอาประโยชน์จากเพื่อนฝ่ายเดียว ดีแต่พูดแต่ไม่ปฏิบัติ ไอ้เฒ่าหน้าหม้อ หมายถึง ชายแก่ที่ทำตัวเจ้าชู้เมื่อพบสาว ๆ (หม้อ หมายถึง อวัยวะเพศหญิง หรือผู้หญิง)

ระบบเกลลในภาคใต้ คงเกิดขึ้นควบคู่กับระบบการผลิตแบบยังชีพ หรือระบบการผลิตแบบเลี้ยงตนเอง ในสังคมชาวนาตั้งแต่สมัยโบราณ เพราะระบบการผลิตดังกล่าวแล้ว ถึงแม้ว่าหมู่บ้านจะเลี้ยงตนเองได้ แต่ก็ยังขาดแคลนผลผลิตหายากบางอย่าง ซึ่งมีเฉพาะเขตระบบนิเวศที่แตกต่างกัน จึงต้องมีการแลกเปลี่ยนในผลผลิตซึ่งหมู่บ้านไม่มีหรือผลิตเองไม่ได้ การค้าขายมีบ้างแต่เบาบางในสังคมหมู่บ้านห่างไกลตัวเมือง ปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม ก็เป็นสาเหตุหนึ่งในการผูกเกลล เพื่อความอบอุ่นใจ ฟังพาท้าทายซึ่งกันและกัน รวมทั้งการสร้างพรรคพวกและบารมี

เกลล

“เกลอ” เป็นภาษาถิ่นภาคใต้ ใช้เรียกคนรุ่นราวคราวเดียวกัน ที่อยู่ห่างไกลคนละพื้นที่ แต่พ่อ แม่ ผูกมิตร หรือเกี่ยวดองไว้ เป็นเพื่อนกัน เกลออาจมีความสำคัญกว่าเพื่อน จึงมีคติชาวบ้านกล่าวว่า “เพื่อนเป็นทรัพย์ แต่ดองยิ่งกว่าเพื่อน”

การผูกดอง หรือผูกเกลอ มีหลักการเลือกดังนี้

1. เด็กชาย หรือเด็กหญิงที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน หน้าตา นิสัย อาจคล้ายกัน การเป็นเกลอต่างเพศ กระทำไม่ได้

2. อยู่ต่างถิ่น ต่างแดนกัน

3. พ่อ แม่ เป็นคนเลือก หรือเกิดจากสมัครใจของผู้เลือก โดยความยินยอมของพ่อแม่

4. การเป็นเกลอ ต้องไม่ใช่ญาติ พี่น้อง

เมื่อเกี่ยวดองเป็นเกลอกันแล้ว ต้องยอมรับพ่อแม่ ญาติ พี่น้องของทั้งสองฝ่ายว่าเหมือนพ่อแม่ ของเราเอง ต้องเรียกพ่อแม่ ของเกลอว่า พ่อ หรือ แม่

ประเภทของเกลอ

ประเภทของเกลอ ขึ้นอยู่กับพื้นที่ ภูมิภาค ที่อยู่อาศัยของเกลอของเรา ดังนั้น เกลอจึงแบ่งออกเป็น

เกลอเหนือ หมายถึง เกลอที่อาศัยในเขตภูเขาที่เป็นต้นน้ำลำธาร หรือ
ผู้อาศัยเหนือน้ำ มีอาชีพทำสวนผลไม้

เกลอนา หมายถึง เกลอที่อาศัยในเขตพื้นราบ มีอาชีพทำนาเป็นหลัก

เกลอเล หมายถึง เกลอที่อาศัยบริเวณชายทะเล

เกลอเมือง หมายถึง เกลอที่อาศัยในเมือง

เกลอนอกเขา หมายถึง เกลอในเขตอำเภอฉวาง อำเภอลำพูน

ประวัติศาสตร์ ภูมิสังคม นครศรีธรรมราช

การแบ่งเกลอของนครศรีธรรมราช โดยอาศัยปัจจัยของสภาพภูมิศาสตร์ เป็นหลักสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่ม โดยยึดหลักของเมือง ซึ่งตั้งอยู่ในเขตภูมิภาคที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. ชาวเมือง ชาวเมือง หมายถึง ประชากรในเขตในตัวเมืองนครศรีธรรมราช ในอดีตได้แก่ ตำบลในเมือง ตำบลนา ตำบลคลังหรือท่าวัง หรือพื้นที่หมู่บ้านใกล้เคียงถนนราชดำเนิน จากท่าแพบ้านหัวถนน เรียกว่า เขตในเมืองหรือชาวเมือง ชาวเมืองต้องพึ่งพาชาวเหนือในเรื่องผลิตผลจากป่า และการใช้ไม้เพื่อสร้างบ้านเรือน จึงต้องมีเกลือเหนือ และยอมให้เกลือเหนือพึ่งพาอาศัยเมื่อเกลือเหนือมาติดต่อกันในเมือง

2. ชาวนอก ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง และตำบลที่ตั้งอยู่นอกเมืองออกไป ห่างไกลการคมนาคม ต้องใช้เรือ หรือเดินเท้าในการติดต่อกับตัวเมือง นอกจากนี้ยังหมายถึงประชาชนเขตอำเภอปากพนัง เข็รใหญ่ หัวไทร ชะอวด หรือเขตลุ่มแม่น้ำปากพนัง พื้นที่ดังกล่าวเป็นที่ลุ่ม ทำนา อุดมสมบูรณ์ บางพื้นที่ เช่น อำเภอปากพนัง หัวไทร ดิดชายทะเล แต่ที่มีจุดอ่อนในการต้องพึ่งพิงกับอำเภออื่น ๆ เพราะฤดูฝนน้ำท่วมเง่งงู้งนาและที่ราบ ต้องนำวัวควายไปฝากเลี้ยงในเขตพื้นที่ภูเขา หรือกลุ่มชาวเหนือ จึงต้องพึ่งพาเกลือเหนือ

3. ชาวเหนือ ได้แก่ พื้นที่ในเขตอำเภอลานสกา พรหมคีรีในปัจจุบัน ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาและป่าไม้ มีเขาหลวงเป็นยอดเขาสูงสุด ในเขตเทือกเขานครศรีธรรมราช เทือกเขาดังกล่าวแล้วก่อให้เกิดแม่น้ำปากพนัง แม่น้ำตาปี แม่น้ำตรัง ฯลฯ และบริเวณยอดเขาหลวง ก่อให้เกิดคลองท่าดีและสาขา คลองท่าแพ คลองบ้านตาล คลองเสาชิง ฯลฯ

พื้นที่ในเขตชาวเหนือในอดีต เป็นแหล่งทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ชาวเมือง ชาวนอก ชาวเล ต้องการไม้สร้างบ้านเรือน หรือทำเรือ ต้องพึ่งพิงชาวเหนือในการจัดหาไม้ นอกจากนี้พื้นที่ดังกล่าวมีผลิตผลจากป่า และผลไม้อุดมสมบูรณ์ แต่ขาดแคลนข้าวบริโภค จึงต้องพึ่งพิงข้าวจากชาวนอก และชาวเมืองในฤดูน้ำหลาก ก็ยอมให้ชาวนอกได้ฝากเลี้ยงวัวควายไว้ชั่วคราว

ก่อนฤดูฝน หรือก่อนน้ำหลากท่วมทุ่ง เขตอำเภอเมืองปากพนัง หรือเข็รใหญ่ กลุ่มชาวนา (ชาวนอก) ก็จะนำวัว ควาย ไปตามแนวคลองมะม่วงสองต้น (คลองท่าดี) คลองเสาชิง หรือคลองอื่น ๆ เพื่อมุ่งสู่ต้นน้ำในเขตภูเขา เพื่อฝากวัว ควายไว้ชั่วคราว เมื่อน้ำลดก็นำวัว ควายกลับบ้าน

หลังจากเก็บเกี่ยวผลไม้ และชาวนอกทำนาเสร็จแล้ว ชาวเหนือก็จะล่องเรือเหนือ รอนแรมค้างคืนลงมาตามลำน้ำสายต่าง ๆ เพื่อนำผลิตผลจากป่า เช่น ไม้ บรรทุกเต็มลำเรือมาให้ เพื่อนเกลือในเมือง และเพื่อนเกลือชาวนอก ผลตอบแทนคือได้รับข้าวเปลือก ล่องขึ้นเหนือ น้ำ ลูบ้านชาวเหนือ เต็มลำเรือ สำหรับอัตราแลกเปลี่ยนไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับการบรรจุของเรือเหนือ และสภาพแม่น้ำ ลำคลอง

กระบวนการดังกล่าวแล้ว หมดสิ้นเมื่อมีการสร้างถนนหลังพ.ศ. 2505

4. ชาวนอกเขา ชาวนอกเขา หมายถึง เขตพื้นที่เมืองนอกเขตเขาหลวงด้านตะวันตกเฉียงเหนือ ได้แก่ เขตอำเภอฉวาง อำเภอลำพูน (พื้นที่ของอำเภอบ้านส้อง อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานีในปัจจุบัน) หรือเขตอำเภอพิบูล อำเภอนาบอน ในปัจจุบัน ก่อนสร้างทางรถไฟถึงนครศรีธรรมราช (พ.ศ. 2458) หรือก่อนสร้างทางรถยนต์ (พ.ศ. 2500) ชาวนอกเขาต้องเดิน หรือใช้ช้างเป็นพาหนะเข้ามาติดต่อกับตัวเมืองในเรื่องราชการหรือคดีความต่าง ๆ ดังนั้นต้องมีเพื่อนเกลอในเมืองไว้พึ่งพาอาศัย

5. ชาวเล หมายถึง หมู่บ้านที่อยู่ในเขตอำเภอสิชล ท่าศาลา และขนอมในปัจจุบัน ชาวเลสมัยก่อนพ.ศ. 2500 ติดต่อกับตัวเมืองโดยใช้เรือเพียงอย่างเดียว ความสัมพันธ์ระหว่างชาวเลกับชาวเมืองจะเกี่ยวข้องในเรื่องการศึกษาของบุตรหลาน ซึ่งต้องเข้ามาเล่าเรียนที่ในตัวเมืองในระดับมัธยม การพึ่งพิงเรื่องการประมง ชาวเมืองต้องการอาหารทะเลจากชาวประมงในเขตอำเภอดังกล่าวแล้ว จึงมีความจำเป็นต้องพึ่งพาระหว่างเกลอเลกับเกลอเมือง

คุณค่าของเกลอ

จากระบบการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเอง หรือระบบการผลิตเพื่อยังชีพ จนกระทั่งเข้าสู่ระบบการผลิตเพื่อขายในลัทธิเศรษฐกิจทุนนิยมระยะเริ่มต้น หรือก่อน พ.ศ. 2398 ผ่านเข้าสู่การปกครองแบบเทศาภิบาล (พ.ศ. 2442-2476) ถึงระบอบประชาธิปไตย แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2506-2509) ระบบเกลอยังดำรงสถานภาพและบทบาทอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคง แต่ค่อย ๆ เสื่อมลงบ้าง หลังพ.ศ. 2500 ประโยชน์และคุณค่าของเกลอ มีดังนี้

1. ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ในระบบนิเวศที่แตกต่างกัน เช่น เขตภูเขาและป่าไม้ เขตที่ราบ เขตชายทะเล เขตเมือง ผลผลิตย่อมแตกต่างกัน จึงต้องมีการแลกเปลี่ยนผลผลิตที่หายาก ขาดแคลน และจำเป็นในระบบการผลิตแบบเลี้ยงตนเอง และเกิดการค้าขายโดยพ่อค้าเร่ หรือพ่อค้าประจำหมู่บ้าน พ่อค้าประจำตัวเมืองในระบบการผลิตเพื่อขาย

เกลอ จึงมีบทบาทสำคัญในการแลกเปลี่ยนสิ่งของ เช่น กลุ่มชาวเหนือกับกลุ่มชาวเล กลุ่มชาวเหนือขาดพื้นที่ทำนา จึงขาดข้าวเปลือก ต้องมีเกลอเป็นชาวนอกหรือชาวเล เพื่อชาวเหนือจะได้นำผลผลิตจากสวน ได้แก่ ผลไม้ บรรทุกเรือเหนือล่องตามลำน้ำ ไปให้ชาวนอกหรือชาวเล แล้วรับข้าวเปลือก ปลาแห้ง ปลาเค็ม เกลือ กะปิ บรรทุกเรือเหนือกลับบ้านของตนเอง ในเขตขุนน้ำ ถึงฤดูน้ำหลาก น้ำท่วมทุ่งนา ชาวนอกก็นำวัว ควาย ไปฝากชาวเหนือเลี้ยงไว้

นี่คือตัวอย่างการตอบแทนทางเศรษฐกิจ

2. ประโยชน์ในทางจิตวิทยาสังคม และวัฒนธรรม การเป็นเกลอ เป็นการตอบสนองลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ตามทฤษฎีของมาสโลว์ การเป็นเกลอ ก็เพื่อตอบสนองความต้องการความรัก (Love/belonging) จากเพื่อนเกลอ ครอบครัวของเพื่อนเกลอ และบุคคลอื่น ๆ ในลักษณะของเครือข่ายเกลอ อีกอย่างหนึ่งคือ ความภาคภูมิใจ (Esteem) ในด้านความเคารพนับถือจากสังคม ความมีชื่อเสียง ประโยชน์ของเกลออีกอย่างหนึ่งคือ สมองความต้องการด้านความปลอดภัย (Safety) ในด้านร่างกาย ครอบครัว ทรัพยากร

สังคมภาคใต้ หลังสนธิสัญญาบาวริง พ.ศ. 2398 ยุคมณฑล (พ.ศ. 2436-2476) ก่อน พ.ศ. 2458 ยังไม่มีทางรถไฟถึงสงขลา และขาดทางหลวงแผ่นดินติดต่อระหว่างจังหวัดต่าง ๆ ชาวบ้านในหมู่บ้านชนบทติดต่อกับเมืองยากลำบาก ต้องใช้เรือ เดินเท้า เกวียน และช้าง การปรับเปลี่ยนทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจเข้าสู่ระบบใหม่ ทำให้ชาวบ้านผู้ไร้ทรัพย์สินสมบัติ ต้องดำรงชีวิตแบบยังชีพในระบบทุนนิยม บางคนปรับตัวเป็นพ่อค้าแม่ค้าเร่ พ่อค้าในท้องถิ่นควบคู่กับการเกษตรแบบเดิม บางคนปรับตัวเป็นโจรผู้ร้ายต่อสู้กับอำนาจรัฐ มีขุนโจรสำคัญหลายคนในเขตพื้นที่จังหวัดพัทลุง ติดต่อเขตแดนกับนครศรีธรรมราชและสงขลา เช่น “ขุนพัท” หรือ รุ่ง ดอนทราย (เสียชีวิต พ.ศ. 2462) ดำ หัวแพร เสือช้อย ฯลฯ ขุนโจร “ขุนพัท” และลูกน้องคนสนิทคือ ดำ หัวแพร เป็นกลุ่มโจรต่อต้านอำนาจรัฐ ปล้นเงินคนร่ำรวย ไม่ทำร้ายเจ้าทรัพย์ที่ยอมจำนน ฎโจรอีกอย่างหนึ่งคือ “ไม่ปล้น ทำร้าย และต้องปกป้องบ้านที่มีพระคุณ”

ในสมัยที่รัฐเปลี่ยนระบบการเมือง เศรษฐกิจ ประชาชนแร้นแค้น ขาดความอบอุ่น มีความกลัวทั้งเจ้าหน้าที่รัฐ และโจรผู้ร้าย การแสวงหามิตรหรือเกลอ ก็เป็นปัจจัยทางด้านจิตวิทยาสังคมในด้านการแสวงหาความปลอดภัย ความอบอุ่นใจตามหลักการของมาสโลว์

พิธีกรรมในงานบุญสารทเดือนสิบ ในเมืองนครศรีธรรมราช นอกจากจัดพิธีทำบุญตามวัดต่าง ๆ แล้ว ยังมีการจัดงานเดือน 10 รวม 10 วัน 10 คืน ถือเป็นงานรื่นเริงที่ยิ่งใหญ่ จนมีคำพูดว่า “งานเดือนสิบเมืองคอน ลากพระบ้านดอน (สุราษฎร์ธานี) ฉลองรัฐธรรมนูญเมืองตรัง”

ประเพณีการแห่ผ้าขึ้นธาตุ ในวันมาฆบูชา และวันวิสาขบูชา ปีละ 2 ครั้ง ในวันดังกล่าว ประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดใกล้เคียง ก็จะเดินทางมาร่วมประเพณีการแห่ผ้าขึ้นธาตุ กล่าวคือ ร่วมกันจัดหาผ้าย้อมสีเหลือง ต่อเป็นผืนยาว แล้วเข้าขบวนแห่เวียน

รอบเจดีย์องค์พระธาตุ ที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เมื่อแห่เสร็จแล้ว ก็นำผ้าไปห่มองค์พระธาตุ (<http://archive.clibpsu.ac.th>)

งานดังกล่าวแล้ว ในสมัยที่ผู้เขียนยังเป็นเด็ก ก่อนปีพ.ศ. 2500 ชาวนอก ชาวนอกเขา ชาวเล ได้เดินทางมาทำบุญ และพักที่วัดหรือบ้านญาติ บ้านเกลอ ส่วนชาวเหนือก็ ล่องเรือเหนือลงมาทำบุญ แล้วจอดเรือเหนือไว้ที่วัดชายนา วัดโคกธาตุ วัดท่าวโคตร วัดสวน หลวง หรือวัดอื่น ๆ ตามเส้นทางแม่น้ำลำคลอง นอกจากพักที่วัดแล้วก็ยังพักบ้านญาติ บ้านเกลอเขตริมแม่น้ำลำคลอง

การเป็นเกลอ ทำให้เกิดความอบอุ่น ปลอดภัยในการเดินทางรอนแรมไปต่างถิ่น เพื่อปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ดังนั้น จึงมีการผูกเกลอ หรือเป็นเกลอไว้ เพื่อความอบอุ่น ปลอดภัย และเสริมสร้างบารมี

การสร้างระบบเครือขายทางสังคม อาจใช้ระบบเครือญาติ ผีฮุ้นในกรณีเป็นญาติ แต่ชาวบ้านต้องใช้ระบบเพื่อน ถ้าให้สนิทมากกว่าเพื่อน คือ “การเป็นเกลอ” เพราะมีพ่อแม่ และญาติของทั้งสองฝ่ายเข้ามารับรู้และเกี่ยวข้องด้วย

3 ประโยชน์ของเกลอในด้านการเมืองการปกครอง

การติดต่อในทางการเมือง การปกครอง ระหว่างรัฐกับชาวบ้าน เป็นสิ่งจำเป็น การเดินทางจากหมู่บ้านเข้าสู่เมืองบางครั้งต้องการที่พักอาศัย จึงจำเป็นต้องพักวัด หรือบ้านของเกลอ กรณีของขุนพิบูล เปรมประดิษฐ์ (พ.ศ. 2439-2475) (www.phipuncity.go.th<riyapan) แขวงพิบูล อำเภอลำปาง มาติดต่อราชการที่มณฑลนครศรีธรรมราชด้วยขบวนช้าง แล้วมาพักที่บ้านหมื่นเทพสิริ หน้าวัดท่าวโคตร ได้ผูกช้างไว้ที่วัดหัวไตร (วัดร้าง) เด็ก ๆ ใกล้วัดไปเล่นกับช้าง โดนช้างเตะเบา ๆ เด็กไม่ตายแต่ขาพิการ เราจึงเรียกเด็กคนนั้นว่า “แสงช้างเตะ” (นางบุญชิ้น ชูชาติ, เล่าให้ฟังเมื่อประมาณ พ.ศ. 2498)

ในการหาเสียงเลือกตั้งยุคประชาธิปไตย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนครศรีธรรมราชหลายคน แต่ตัวอย่างที่เด่นชัดคือ นายฉ่ำ จำรัสเนตร ส.ส. หลายสมัยระหว่าง พ.ศ. 2480-2500 (<http://th.m.wikipedia.org/wiki/สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครศรีธรรมราช>) ได้ใช้ระบบเครือญาติ เพื่อน และเกลอ ในการหาเสียงเลือกตั้ง โดยใช้เงินลงทุนน้อยที่สุด นอกจากนี้ “ครูฉ่ำ” ยังใช้วิธีการหาเสียงโดยใช้ฐานของเกลอช่วยเหลือแบบง่าย ๆ เข้าถึงชาวบ้าน เช่น ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนอื่น จัดภาพยนตร์ให้ชาวบ้านชมในสนามโรงเรียน หรือกลางทุ่งนา ครูฉ่ำแจกใต้ (เชื้อเพลิงจุดไฟเพื่อใช้แสงนำทาง) นอกจากนี้ยังใช้คำพูดง่าย ๆ ในการหาเสียงเลือกตั้งเป็นกลอนหนึ่งตะลุมว่า

“ฉับพลันดั่ง ๆ พอลงทำบ่าว ลูกขึ้นแต่เช้า กินข้าวแล้วไป ตั้งอกตั้งใจ ใส่บัตรครุฉ่า”

การเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระบบเกลอ ก็มีส่วนสำคัญในการสนับสนุน เมื่อดำรงตำแหน่งแล้วก็ได้ช่วยกัน และร่วมมือกันทำงาน เพราะภาระการปราบปรามโจรผู้ร้าย ต้องใช้การข้ามเขตแดนการปกครอง ดังนั้น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ต่างพื้นที่จึงเป็นเกลอกัน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งในเรื่องส่วนตัว และราชการ

ในระบบการผลิตแบบเลี้ยงตัวเอง การค้าขายมีน้อยในหมู่บ้านชนบท ขาดระบบการขนส่ง และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง (Facilities) เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ฯลฯ แต่ยังคงมีการเดินทางระหว่างหมู่บ้านกับเมือง ดังนั้น ระบบเกลอ เครือญาติ และเครือข่ายเพื่อนรูปแบบอื่น ๆ จึงมีคุณค่าและประโยชน์ในทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง และการปกครอง

เกลอ คือ สถานภาพอย่างหนึ่งของคนในสังคมที่ไม่ใช่ระบบเครือญาติ แต่ต้องการมีสายสัมพันธ์ต่อกัน ผีอินุ้ย คือความผูกพันทางเครือญาติฝ่ายหญิง และมีกฎข้อห้ามให้สอดคล้องกับระบบนิเวศภูเขาที่ห่างไกลทะเล ขาดการคมนาคม สังคมชาวบ้านยังยึดติดในระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ ผีอินุ้ย จึงมีบทบาทสำคัญในบางพื้นที่ เช่น “ชาวนอกเขา”

การสิ้นสุดของการผูกเกลอ

การสิ้นสุดของการผูกเกลอ เกิดจากปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ

การพัฒนาการคมนาคม

การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ในการเดินทาง

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม วัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

การทำสนธิสัญญาเบาว์ริง กับอังกฤษในปี พ.ศ. 2398 (ค.ศ. 1855) ทำให้รัฐบาลสยามต้องเลิกระบบผูกขาดสินค้าของหลวง (Royal Monopoly) ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ต้องเปิดประเทศค้าขายอย่างเสรี รับระบบทุนนิยม (Capitalism) เข้ามาเป็นนโยบายหลักทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ ระบบทุนนิยมต้องการระบบกรรมสิทธิ์ แรงงานเสรี ราคาสินค้าขึ้นอยู่กับ

กลไกของราคา และรัฐบาลต้องสร้างปัจจัยพื้นฐานทางการผลิต (Infrastructure) เช่น การคมนาคม ระบบสาธารณูปโภค ระบบชลประทาน เพื่อตอบสนองการผลิตในระบบทุนนิยม

ระบบทุนนิยม ในทางปฏิบัติ และขาดคุณธรรม ทำให้เกิดการผูกขาด การแสวงหากำไร การขูดรีดมูลค่าส่วนเกิน และแรงงานส่วนเกิน เกิดชนชั้นนายทุน และชนชั้นผู้ใช้แรงงาน

ในประเทศไทย หลังจากการใช้ระบบทุนนิยม ใน พ.ศ. 2398 แล้วก่อให้เกิดการเลิกทาส เลิกไพร่ เพื่อให้เกิดแรงงานเสรี มีการสร้างปัจจัยพื้นฐานในการผลิต การปฏิรูปการเงิน การคลัง การศึกษาและรับวัฒนธรรมตะวันตก การทำให้ประเทศไทยเป็นแบบวัฒนธรรมตะวันตก (Westernization) จึงเกิดขึ้นทั้งระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี

ระบบการผลิตได้เปลี่ยนแปลงจากระบบการผลิต เพื่อเลี้ยงตัวเอง หรือระบบการผลิตเพื่อยังชีพ เป็นระบบการผลิตเพื่อขายอย่างช้า ๆ และแทรกซึมจากเมืองสู่หมู่บ้าน

ในกรณีของนครศรีธรรมราช และจังหวัดใกล้เคียง ระหว่าง พ.ศ. 2442-พ.ศ. 2500 ได้เกิดระบบตลาดขายสินค้า โดยมีคนจีนเป็นนายทุน ตามตัวอำเภอหรือตำบลที่เป็นชุมทางการเดินทาง เกิดอุตสาหกรรมเพื่อขายวัตถุดิบ หรืออุตสาหกรรมขั้นต้น ด้านเหมืองแร่ โรงสีข้าว ยางพารา โดยนายทุนส่วนใหญ่เป็นคนจีน (พูนศักดิ์ ชานิกกรประดิษฐ์, 2537 : 35-42 และ ภูวดล ทรงประเสริฐ, 2531 : 25-31)

สำหรับคนไทย บางคนก็เริ่มเปลี่ยนสถานภาพตนเองจากเกษตรกรระบบการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเอง เป็นเกษตรกรในระบบการผลิตเพื่อขาย เกิดชนชั้นผู้ขายแรงงาน หรือแรงงานรับจ้างผู้ไร้สมบัติ เกษตรกร หรือชาวนาบางคน เปลี่ยนสภาพตัวเองไปเป็นพ่อค้า แม่ค้า การซื้อขาย การจ้างแรงงานได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านอย่างช้า ๆ (ศิรินทร์ บุญโสธรสถิต, 2526 : 239-243 และชูลิทธิ ชูชาติ, 2526 : 244-255)

หมู่บ้านค่อย ๆ เริ่มเปลี่ยนแปลงจากการผลิตเพื่อใช้เอง และร่วมกันผลิต เป็นการผลิตเพื่อขาย และเกิดแรงงานรับจ้างแทนการลงแขก เครื่องอุปโภค บริโภคจากตลาด จากโรงงาน เข้ามาแทนที่ผลผลิตเพื่อใช้เอง เงินตราเป็นปัจจัยสำคัญในการแลกเปลี่ยน คนจึงต้องทำงานเพื่อแสวงหาเงินตรามากขึ้น ในการแสวงหาปัจจัย 4

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ จึงส่งผลต่อสังคม วัฒนธรรมของคนให้มีความคิดและพฤติกรรมแตกต่างไปจากเดิม ความเป็นเพื่อน ความเป็นเกลอ ความขาดแคลน ความอดอยาก อาหาร ลดน้อยลงไป ปัจจัยทางเศรษฐกิจ จึงเป็นเหตุผลหนึ่งทำให้เกลอ และผีอีนุ้ย ต้องจางหาย เพราะหมดสิ้นความสำคัญลงอย่างช้า ๆ ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

การพัฒนาการคมนาคม

เมื่อญี่ปุ่นเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2439-2488) ในวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2441 ประเทศไทยได้เป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น และยอมให้กองทัพญี่ปุ่นเข้ามาอยู่ในประเทศไทย กองทัพญี่ปุ่นได้สร้างทางรถยนต์ และสนามบินหลายแห่งเพื่อประโยชน์ในด้านการทหาร เช่น สร้างถนนจากบ้านหัวถนนไปสู่ปากพ่อง สร้างสนามบินท่าแพที่จังหวัดนครศรีธรรมราช สร้างสนามบินที่ตำบลหัวเตย อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี สร้างทางรถไฟสายชุมพร-กระบี่-คลองละอุ่น (www.manager.co.th/south/viewnews)

สนามบินและเส้นทางรถยนต์ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลไทยได้พัฒนาเป็นระบบการขนส่งของประเทศ

โครงการสร้างทางหลวง 4 ปี (พ.ศ. 2495-2498) และโครงการสร้างทางหลวง 5 ปี (พ.ศ. 2499-2503) ได้เริ่มก่อสร้างถนนเชื่อมระหว่างจังหวัดต่อจังหวัด และระหว่างจังหวัดกับอำเภอ (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ ค.ศ.6202/.8.7/45 เรื่องแถลงผลงานตามโครงสร้างทางหลวง 8 ปี)

ตั้งนั้นก่อน พ.ศ. 2500 จึงมีเส้นทางรถยนต์เชื่อมระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราชกับจังหวัดพัทลุง ตรัง พังงา และภูเก็ต ในจังหวัดนครศรีธรรมราชก็ได้ พัฒนาถนนญี่ปุ่น บ้านหัวถนน-ปากพ่องให้ดีขึ้นแล้วสร้างถนนไปถึงอำเภอร่อนพิบูลย์ และทุ่งสง เริ่มขยายถนนจากบ้านหัวถนนไปทางใต้ ผ่านบ้านชะเมา เข้าสู่อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอหัวไทร เพื่อเชื่อมต่อกับจังหวัดสงขลาจนสำเร็จในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 และที่ 2 (พ.ศ. 2504-2514) และในระยะเวลาตามแผนพัฒนาฯ ดังกล่าวได้ขยายถนนจากตัวเมืองนครศรีธรรมราช ต่อไปยังอำเภอลานสกา อำเภอพรหมคีรีสู่อำเภอฉวาง ต่อมาแยกออกเป็นอำเภอนาบอน และอำเภอพิปูน นอกจากนี้ยังมีถนนเลียบชายฝั่งทะเล จากตำบลท่าแพผ่านอำเภอท่าศาลา อำเภอสิชล และอำเภอขนอม เชื่อมต่อไปยังจังหวัดสุราษฎร์ธานี และชุมพร

หลังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519) จังหวัด นครศรีธรรมราช และภาคใต้ จังหวัดอื่น ๆ ได้มีถนนเชื่อมระหว่างจังหวัดต่อจังหวัด และจังหวัด กับอำเภอ และตำบลต่าง ๆ ที่สำคัญเกือบทั่วถึง

การขนส่งทางรถยนต์ หรือทางหลวงทำให้ประชาชนเดินทางสะดวก รวดเร็วกว่า ทางเรือ ทางรถไฟ และการเดินเท้า จึงทำให้การพักแรมที่วัด บ้านญาติ หรือบ้านเกลลอมหมด ความสำคัญ และลดน้อยลงไป

นอกจากนี้ การขนส่งทำให้เกิดระบบการตลาด และการขนส่งสินค้าสู่ตลาด สะดวก รวดเร็วขึ้น การเดินทางมาร่วมพิธีงานบุญในเทศกาลต่าง ๆ ก็สามารถไปเข้าเฝ้ากลับ การพึ่งพาอาศัยในระบบเครือญาติ และระบบเกลลอมจึงลดน้อยลง และหมดความสำคัญ

ดังนั้นระบบการขนส่ง ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจ จึงมีส่วน สำคัญทำให้การเป็นเกลลอมต้องสูญหายไป

การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities หรือ Amenities)

สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง หมายถึง ที่พัก (Accommodation) ประเภท ต่าง ๆ เช่น โรงแรม โมเทล รีสอร์ท เกสต์เฮ้าส์ ฯลฯ ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ป้ายบอกทาง หรือสถานบริการอื่น ๆ ในการเดินทาง

การเกิดขึ้นของโรงแรม ที่พักในตัวเมือง และต่างอำเภอ เพื่อตอบรับกับการ เดินทางเพื่อธุรกิจ และการท่องเที่ยว ทำให้การพึ่งพาบ้านเกลลอม บ้านญาติ และวัดลดน้อยลง คนเดินทางส่วนหนึ่งจึงพักในโรงแรมแทนสถานที่ดังกล่าวแล้ว

การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องที่พักประเภทหอพัก บ้านเช่า เกิดขึ้นใน ตัวเมืองและอำเภอต่าง ๆ ดังนั้นบุตรหลานที่มาศึกษาเล่าเรียนในตัวเมืองหรือสถานศึกษาที่ห่างไกล จากหมู่บ้าน ก็เข้าบ้าน เช่าหอพัก ทำให้พักอาศัยบ้านญาติ บ้านเกลลอม และวัดลดน้อยลง จึง ส่งผลให้ความจำเป็นการผูกเกลลอม ผูกโยด ลดน้อยลงด้วย เพราะสิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าว แล้ว ทำให้วัฒนธรรมคนเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม

ระบบทุนนิยมภายใต้สนธิสัญญาบาวริงที่อังกฤษทำกับสยามในพ.ศ. 2398 นอกจากทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจทุนนิยมแล้ว ยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง

การปกครอง และวัฒนธรรมเป็นกระบวนการต่อเนื่องติดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน การปฏิรูปการปกครอง การปฏิรูปกฎหมาย การสร้างปัจจัยพื้นฐานทางการผลิต (Infrastructure) การเลิกทาส การเลิกไพร่ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 หรือแม้แต่ยุค “มาลानาชาติ” สมัยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ครั้งที่ 1 (พ.ศ. 2482-2488) ก็เป็นกระบวนการสร้างชาตินิยม แต่ก็ทำลายวัฒนธรรมไทย เพื่อพัฒนาวัฒนธรรมไทยให้เป็นแบบตะวันตก ที่รากฐานของวัฒนธรรมโบราณ

ดังนั้น โครงสร้างของวัฒนธรรมไทย จึงมีอยู่ 3 ระบบ คือ ระบบสูงสุด วัฒนธรรมตะวันตก ระบบรองลงมา คือ วัฒนธรรมหลวงของไทย และชั้นล่างสุด คือ วัฒนธรรมราษฎร์ หรือวัฒนธรรมชาวบ้าน ถ้าห่างไกลเมือง ความเจริญแบบตะวันตกมาก ๆ ก็เป็นวัฒนธรรมชายขอบ

เมื่อวัฒนธรรมตะวันตกเหนือกว่าวัฒนธรรมหลวง และวัฒนธรรมหลวงเหนือกว่าวัฒนธรรมราษฎร์ กระบวนการยอมรับ ผสมผสาน จึงเกิดขึ้นมากกว่าการปฏิเสธ วัฒนธรรมพื้นบ้านบางอย่างที่เป็นอัตลักษณ์ของภาคใต้ เช่น เพลงบอก หนังตะลุง มะโนราห์ และเกลอป ก็ต้องปรับตัว โดยผสมผสานกับวัฒนธรรมตะวันตก และวัฒนธรรมหลวง บางอย่างก็มีกาต่อรองในเชิงอำนาจ เช่น หนังตะลุง ในยุคข้าหลวงเทศาภิบาล ขอร้องให้หนังตะลุงพูดภาษากลาง แต่หลังตะลุงต่อรองว่ารูปตัวตลก ขอพูดภาษาใต้ แต่ตัวพระ ตัวนางหรือตัวอื่นๆ พูดภาษากลางได้สำหรับเรื่องเกลอป ไม่มีหลักฐานการสั่งห้าม แต่เมื่อเกลอปเป็นเพียงวัฒนธรรมราษฎร์ ซึ่งอ่อนแอกว่าวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งครอบงำวัฒนธรรมหลวงของไทย เกลอปจึงถูกมองในมิติใหม่ว่าเป็นเพียงวัฒนธรรมชายขอบ ที่ไม่เหมาะสมในสังคมปัจจุบัน

นี่คือการมองความเสื่อมของเกลอปในด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากเนื้อในของสังคม คือ คนในสังคมเริ่มเบื่อเรื่องเกลอป และไม่เห็นความสำคัญของเกลอปอีกต่อไป ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมใหม่ที่สำคัญกว่านั้น และเป็นสาเหตุต้น คือ การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตนเอง หรือการผลิตในระบบยังชีพ สู่ระบบทุนนิยม หรือการผลิตเพื่อขายระบบทุนนิยม เป็นตัวกำหนดให้เกิดการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานทางการผลิต แรงงานเสรี จึงต้องเลิกทาส เลิกไพร่ ประกอบกับชนชั้นผู้นำ (Elite) ชื่นชมในวัฒนธรรมตะวันตกอย่างเป็นทางการต่อเนื่อง ติดต่อกันมาจากพุทธศตวรรษที่ 25 ถึงพุทธศตวรรษที่ 26 ในปัจจุบันเป็นเวลามากกว่า 150 ปี นี่ก็เป็นเหตุสำคัญทำให้วัฒนธรรมพื้นบ้านเสื่อมและสูญสลาย หนึ่งในวัฒนธรรมที่เสื่อมและสูญสลายคือ เกลอป และผีฮุ้น

บทสรุป

การศึกษาเรื่อง เกลอวัฒนธรรมชุมชนภาคใต้ ที่เลื่อนหายในต้นพุทธศตวรรษที่ 26 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุของการเกิดเกลอ สถานภาพและบทบาทของเกลอ และการสูญสลายของเกลอ การศึกษาใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และตัวผู้ศึกษาในบางกรณีก็เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำหลักฐานต่าง ๆ มาตรวจสอบและแบบสามเส้า โดยใช้แนวคิดหรือทฤษฎีเป็นแนวทางในการวิเคราะห์เพื่อเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่นิสิตสัญญาบาวริง พ.ศ. 2398 จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2510-2515) พื้นที่ในการศึกษาเน้นเมืองนครศรีธรรมราช แต่ก็อ้างอิงถึงเมืองหรือจังหวัดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในภาคใต้

ผลการศึกษาพบว่า เกลอ คือเพื่อนรักที่ไม่ได้เป็นญาติ อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน บุคลิกภาพคล้ายกัน การผูกเกลอ ต้องเป็นเพศเดียวกัน อาจเกิดขึ้นจากพ่อ แม่ จัดหาให้ หรือสมัครใจเอง การเป็นเกลอต้องยอมรับพ่อ แม่ ญาติพี่น้องของฝ่ายเกลอ ว่าเหมือนพ่อ แม่ ญาติพี่น้องของเรา

สาเหตุของการเกิดเกลอ ในด้านวรรณกรรมมุขปาฐะ ได้สะท้อนเรื่องของการเกิดเกลอว่า มนุษย์ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพราะในระบบนิเวศที่ต่างกัน ผลผลิตจึงแตกต่างกัน การอยู่ร่วมกันต้องช่วยเหลือเกื้อกูลและมีความรักสามัคคีต่อกัน

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลนอกเหนือจากวรรณกรรมมุขปาฐะ พบว่า การเกิดเกลอมาจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์และการคมนาคม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ และเศรษฐกิจ ทำให้เกิดผลผลิตในระบบการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเองที่แตกต่างกัน แต่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ในเรื่องผลผลิตที่หายาก ผลผลิตที่ผลิตในหมู่บ้านไม่ได้ หรือการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ที่แตกต่างระหว่างพลเมืองที่อาศัยบริเวณชายทะเลภูเขา ที่ราบ และในตัวเมือง การขาดการคมนาคม ทางรถไฟและรถยนต์ ก่อน พ.ศ. 2458 ทำให้การเดินทางต้องใช้การเดินทางเท้า เเกวียน ช้าง และเรือเป็นพาหนะสำคัญ ทางรถยนต์ระหว่างจังหวัดเพิ่งเริ่มพัฒนาหลัง พ.ศ. 2490 และติดต่อมาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปัจจัยทางจิตวิทยาสังคมตามทฤษฎีของมาสโลว์ ในเรื่องความต้องการอาหาร ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการความรัก และความมีชื่อเสียง ประกอบกับวัฒนธรรมชาวใต้

ประเภท “ไม่ยอมนาย” “ยอมหักไม่ยอมงอ” เป็นคนมีเหตุผล จึงทำให้เกิดวัฒนธรรม “ฟังนายไม่ได้ ต้องฟังเพื่อน หรือเกลอ” เพื่อแก้ปัญหาในด้านเศรษฐกิจ การเมือง ในระยะของปรับตัวเข้าสู่ระบบใหม่ คือ ระบบทุนนิยม และระบบเทศบาล จนกระทั่งหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475-พ.ศ. 2500

กลุ่มเกลอ โดยเฉพาะที่นครศรีธรรมราช แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ตามเขตที่อยู่อาศัย คือ เกลอเมือง เกลอเขา (เกลอเหนือ) เกลอเล เกลอนา และเกลอนอกเขา

คุณค่าของเกลอ มีประโยชน์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ได้พึ่งพาอาศัยผลผลิตซึ่งเกิดจากระบบนิเวศที่แตกต่างกัน ในระบบการผลิตแบบเลี้ยงตัวเอง ในด้านสังคม ก่อให้เกิดความปลอดภัย การยอมรับ ความมีชื่อเสียง ความรักสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ เกลอยังมีคุณค่าในด้านการเมือง และการปกครอง ในด้านพัฒนาหมู่บ้าน การปราบปรามโจรผู้ร้าย การหาเสียงเลือกตั้ง

ถึงแม้ว่าระบบเกลอ มีประโยชน์และมีคุณค่า แต่ระบบเกลอก็สูญสลายลงอย่างช้า ๆ เพราะการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจจากระบบผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเอง เข้าสู่ระบบทุนนิยม ทำให้เกิดการผลิตเพื่อการค้า แทนการแลกเปลี่ยน เกิดเมือง เกิดชนชั้นพ่อค้า ที่เข้าสู่เมืองและหมู่บ้านพร้อมกับการพัฒนาการขนส่ง สร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่พักแรมประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่โรงแรม หอพัก บ้านเช่า จึงทำให้การพึ่งพิงบ้านเกลอค่อย ๆ ลดน้อยลง พร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเข้าสู่ระบบทุนนิยม ทำให้เงินตรา การซื้อขาย กำไร และการลงทุนมีความสำคัญมากกว่าการแลกเปลี่ยน เกลอ และระบบเครือญาติ

ในที่สุดทั้งเกลอ และผีอินุ่ย ก็สูญสลายลงอย่างช้า ๆ ในปัจจุบัน พ.ศ. 2560 เกลอ อาจมีชีวิตอยู่บ้าง แต่ขาดการติดต่อ หรือติดต่อกันน้อยที่สุด เพราะระบบเศรษฐกิจ การคมนาคม สังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงจากเดิม

การอภิปรายผล

ในระบบการผลิตแบบเลี้ยงตนเอง หรือระบบการผลิตแบบยังชีพ ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยการแตกหน่อของระบบทุนนิยมหลัง พ.ศ. 2398 เข้าสู่ระบบเทศบาล (พ.ศ. 2442-2476) และระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย (พ.ศ. 2475-2500) ถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) ระบบเกลอยังคงมีความสำคัญ ระบบเกลอที่นครศรีธรรมราช ขึ้นอยู่กับระบบนิเวศที่แตกต่างกัน ทำให้ผลผลิตแตกต่างกัน จึงเกิดเกลอเมือง

เกลอนา เกลอเล เกลอเหนือ ลักษณะเช่นนี้เหมือนกับระบบเกลอ เขตทะเลสาบสงขลา ซึ่งต่อแดนกับจังหวัดพัทลุง และนครศรีธรรมราช ก็เกิดการฟุ้งฟิงของเกลอเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ปัญหาเรื่องโจรผู้ร้ายหรือความปลอดภัยในชีวิต การมีพรรคพวก ก็ทำให้เกิดระบบการผูกเกลอผูกโยด ดังงานวิจัยของอาคม เดชทองคำ (อาคม เดชทองคำ, 2544) ปัจจัยสำคัญทางเศรษฐกิจก็เป็นสาเหตุหลักของการเป็นเกลอ (พูนศักดิ์ ชานุกรประดิษฐ์, 2537)

ระบบทุนนิยม มีบทบาทสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรมทำให้เกิดการสูญเสียความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นชนบท เกิดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง เกิดช่องว่างของบุคคล เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคม ความสัมพันธ์ ความอบอุ่น และความเป็นปึกแผ่นของสมาชิกในครอบครัวและสังคมเสื่อมลง ระบบทุนนิยมสร้างปัญหาความยากจน และทำลายวัฒนธรรม (http://oknation.nationtv.tv/blog/banyon/2009/07/29/entry_1)

ในส่วนของวัฒนธรรมเกลอ ซึ่งใช้ระบบการฟุ้งฟิงอิงกันในการการผลิต โดยไม่หวังผลกำไร และเงินตรา มีพันธกิจในการช่วยเหลือเกื้อกูล โดยไม่มีเวลา และข้อจำกัดในการทำงาน ระบบทุนนิยมทำให้เกิดการผลิตเฉพาะอย่าง การผลิตเพื่อขาย และแลกเปลี่ยน ระบบการขนส่งและเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ทำให้ระบบการตลาดพัฒนาจากการผลิตเพื่อบริโภค สู่การผลิตเพื่อขาย สถานภาพและบทบาทของเกลอจึงหมดความสำคัญ

แนวคิดในเรื่องเศรษฐกิจชุมชน ของนักวิชาการหลายคน เช่น กาญจนา แก้วเทพ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา บาทหลวงนิพนธ์ เทียรวิหาร บำรุง บุญรักษา ประยงค์ รัตนรงค์ และวันนอร์ จะนู (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และวันนอร์ จะนู, บก. 2555) หรือนักวิชาการที่เชี่ยวชาญเรื่องหมู่บ้าน เช่น นายแพทย์ประเวศ วะสี สุเทพ สุนทรเกสัช เสรี พงศ์พิศ ต่างก็ยอมรับในเรื่องวัฒนธรรมชุมชน ความสามารถในการบริหารจัดการของชาวบ้าน และภูมิปัญญาชาวบ้านในการปรับปรุงพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ

การรวมพลังของชาวบ้าน ถึงแม้ว่าชาวบ้านมีวัฒนธรรมชุมชนที่เข้มแข็งเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง แต่เป็นการรวมตัวทางด้านเศรษฐกิจ หรือระบบการผลิตของหมู่บ้าน เพื่อต่อสู้กับระบบทุนนิยม มิให้ทุนนิยมเอารัดเอาเปรียบมากกว่าการอนุรักษ์ปกป้องวัฒนธรรมชาวบ้าน

การต่อสู้ของชาวบ้านตามแนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ได้เกิดขึ้นหลายหมู่บ้านในภาคใต้ และประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องทฤษฎีหมู่บ้านโลก (Global Village) ที่ยอมรับความสัมพันธ์แบบหมู่บ้านว่า สามารถฟุ้งฟิงตนเองได้ของหน่วยย่อย อยุ่รอดได้โดยไม่พึ่ง

ส่วนอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะแต่ละหน่วยต่าง ๆ มีการผลิตที่ครบวงจรภายในตัวเอง แต่ในด้านจิตใจ ด้านความปลอดภัย ต้องพึ่งพิงครอบครัว หรือหมู่บ้านที่อยู่นอกออกไปจากพื้นที่ พฤติกรรมดังกล่าวแล้วก่อให้เกิดประเพณีค่านิยมอันเป็นเอกลักษณ์ (http://art.kmutt.ac.th/ssc260/doc/global_2doc.) หรือวัฒนธรรมของหมู่บ้านที่แตกต่างจากวัฒนธรรมหลวง

ระบบทุนนิยม จึงเป็นสาเหตุสำคัญทำให้ระบบเกษตรต้องสูญสลายลงอย่างช้า ๆ การรื้อฟื้น การผลิตใหม่ อาจแตกต่างไปจากเดิมบ้างตามบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลง แต่ต้องเกิดขึ้นภายในหมู่บ้านเอง หรือเนื้อในของสังคม นักวิชาการด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรมชุมชน บุคคลในชุมชน หน่วยงานของรัฐในชุมชน หรือภาคส่วนของวัฒนธรรมราษฎร ต้องลุกขึ้นมา รื้อฟื้น ปกป้อง ระบบเกษตร เพราะระบบเกษตร ถึงแม้ไม่มีประโยชน์หรือคุณค่าทางเศรษฐกิจ ในการพึ่งพิงผลผลิตที่ผลิตเองไม่ได้ หรือช่วยเหลือกันตามระบบนิเวศของภูมิภาคประเทศ แต่ระบบเกษตรยังมีคุณค่าในทางสังคม วัฒนธรรม จิตวิทยา การเมือง และเกี่ยวเนื่องต่อระบบเศรษฐกิจชุมชน เพราะระบบเกษตรสร้างเพื่อน สร้างความรัก สร้างเครือข่ายของเพื่อน สร้างระบบจิตใจที่เอื้ออาทร เป็นมิตร คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระบบเกษตรเป็นวิธีการหนึ่งที่น่าไปสู่หลักการของชุมชนเข้มแข็ง และความมั่นคง ยั่งยืน ยกกระดับเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดความเท่าเทียม ภายใต้หลักแห่งความพอเพียง ในระบบเศรษฐกิจทุนนิยมของกระแสโลก และยึดหลักเศรษฐกิจชุมชนในระดับหมู่บ้าน ซึ่งผูกพันเกี่ยวโยงระหว่างหมู่บ้านด้วยระบบเกษตร

บรรณานุกรม

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. คศ.0202/.8.7/145 **เรื่อง แลกผลงานตามโครงการ**

สร้างทางหลวง 8 ปี

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. **จากประวัติศาสตร์หมู่บ้านสู่ทฤษฎีสองระบบ**. พิมพ์ครั้งที่ 2

สถาบันราชภัฏสุรินทร์, 2548

_____ . **แนวทางและวิธีวิจัยสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2547

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ พรพิไล เลิศวิชา. **วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย**. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2537.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ วันวรร จະนุ, บก. **แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2555.

ชูสิทธิ์ ชูชาติ. **ข้อสังเกตเบื้องต้นในการศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ หมู่บ้านของ**

ชาวนครฯ และลานนาไทย. ในรายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์

นครศรีธรรมราช ครั้งที่ 2 ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ และสังคมของ

นครศรีธรรมราช. วิทยาลัยครุ นครศรีธรรมราช. 2526.

_____ . **พ่อค้าวัวต่าง ผู้บุกเบิกการค้าชายในหมู่บ้านภาคเหนือของประเทศไทย**

พ.ศ. 2398-2503. ทุนอุดหนุนการวิจัย กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ

เชียงใหม่ : โรงพิมพ์แสงศิลป์, 2546.

ณรงค์ นุ่นทอง. **นครศรีธรรมราช ในสมัยการจัดการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล**.

ในรายงานสัมมนาประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช ครั้งที่ 2.

ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคมของนครศรีธรรมราช.

วิทยาลัยครุ นครศรีธรรมราช, 2526.

- ดิเรก พรตตะเสน. **ประวัติศาสตร์จากวรรณกรรมมุขปาฐะ.** ในรายงานการสัมมนา
ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช ครั้งที่ 3. ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช
จากภาษาและวรรณกรรม. วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช, 2528
- บุญเพรง บ้านบางพูน. **ศรัทธาพลังชุมชน.** กรุงเทพฯ : สมาคาทอลิกแห่งประเทศไทย
เพื่อการพัฒนา, 2527
- พูนศักดิ์ ชานุกรประดิษฐ์. **ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนบ้านภาคใต้ฝั่งตะวันออกของไทย
(นครศรีธรรมราช) พ.ศ. 2535-2504.** ทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ, กระทรวงศึกษาธิการ, 2537.
- ภูวดล ทรงประเสริฐ. **วิวัฒนาการของนายทุนจีนในนครศรีธรรมราช.** ในรายงานการสัมมนา
ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช ครั้งที่ 4. ศิลปวัฒนธรรมนครศรีธรรมราชกับ
การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของนครศรีธรรมราช.
วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช, 2531.
- วันณสาส์น นุ่นสุข. **พัฒนาการของบ้านเมืองบนหาดทรายแก้ว นครศรีธรรมราช จาก
หลักฐานทางโบราณคดี.** นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครศรีธรรมราช, 2559.
- วิเชียร ณ นคร. **ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราชจากวรรณกรรมมุขปาฐะ.** ในรายงาน
การสัมมนาประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช ครั้งที่ 3.
ประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราชจากภาษาและวรรณกรรม.
วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช, 2528.

ศิริินทร์ บุญโสมธรสถิตย์. **ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจชนบทภาคใต้ฝั่งตะวันออกภายหลัง**

สนธิสัญญาบาวริง พ.ศ. 2398. ในรายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์
นครศรีธรรมราช ครั้งที่ 2 ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคมของ
นครศรีธรรมราช. วิทยาลัยครุศรีธรรมราช, 2526

อาคม เดชทองคำ. **ผูกโยด (วิถีและพลังของการผูกเกลือ ผูกดองและขนบธรรมเนียม**

อุปถัมภ์). โครงการ “โครงสร้างและพลังวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา”

ของ เมธีวิจัยอาวุโส ศาสตราจารย์สุธีวงศ์ไพบุลย์ โดยการสนับสนุนของ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เมษายน 2544

ChatthipNartsupha and SuthyPrasartset. **The Political Economy of Siam 1851–1910.**

The Social Science Association of Thailand, 1981.

Ingram, James C. **Economic Chang in Thailand Since 1850–1970.** Standford University,

Press, 1971.

Krader, Lawrence. **The Asiatic Mode of Production.** Assem, The Netherlands,

Van Gorcum and Comp. B.V., 1975.

arts.kmutt.ac.th/scc260/doc/global_2doc, (10 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

oknation.nationtv.>Sp_Report>entry_1 (5 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

<http://archiv.clib.psc.ac.th>page> (4 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

<http://share.psu.ac.th/blog/thamstory/5662>. (8 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

http://jamtrang.com/detail_page.php?sub_id=605(10 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

http://www.tatc.ac.th/files/110528099292991_1301090110327.pdf (12 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

http://lotusob2.wordpress.com/2010/08/15/ทฤษฎีบุคลิกภาพของคาร์_8/

(14 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

<http://thaiarc.tu.ac.th/folktales/southen/story2>. (8 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

<http://books.google.co.th/books?isbn=0271044055>. (6 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

<http://th.m.wikipedia.org/wiki/ลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์>. (20 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

<http://th.m.wikipedia.org/wiki/สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครศรีธรรมราช>.

(20 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

www.nakonsithamarat.go.th/web52/history.php. (5 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

www.phipuncity.go.th/riyapan. (10 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

www.manager.co.th/south/viewnews. (10 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

www.sca.ro.th/databases/siamrarebooks/main/index.php/history/2012.

(10 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

www.tri.chula.ac.th/triresearch/south.html. [ทางรถไฟสายใต้](#). (5 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

mkpayap.payap.ac.th/course/mk210/f4.1htm. (15 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

www.goodreads.com/Aristotle/Quotes. (7 ธันวาคม พ.ศ. 2559)

สัมภาษณ์

จรัญ เงินแก้ว. ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา.

(บ้านเดิม อำเภอปากพนัง อำเภอนครศรีธรรมราช).

นาฏชนก จรกิจ. บ้านขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ประคอง แป้นรอด. บ้านห้วยพริก อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

มาลี ชูชาติ. บ้านน้ำฉา อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วรรณเพ็ญ ชูชาติ. 199/228 บ้านหนองจ้อม ตำบลหนองจ้อม อำเภอสันทราย

จังหวัดเชียงใหม่ (ภูมิลำเนาเดิมจังหวัดสุราษฎร์ธานี)

วีระ ชันฉวีวัฒน์. ตลาดสุไหงปาตี อำเภอสุไหงปาตี จังหวัดนราธิวาส

สนิท แป้นรอด. บ้านทุ่งเตา อำเภอบ้านนา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เสาวคนธ์ โสพรรณรัตน์. บ้านหน้าเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

โสพิ์ เมฆมุสิก. ตลาดล่าง บ้านดอน อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

อารีย์ เพชรยุค. ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กรุงเทพฯ

(ภูมิลำเนาเดิมจังหวัดนครศรีธรรมราช)